

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Päihdekyselyjen analysointi ja päihdetyön kehittäminen Keminmaassa

Jenna Tuunanen ja Heli Karjalainen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma 210op

04/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jenna Tuunanen ja Heli Karjalainen	Sivumäärä 66 ja 3 liitesivua
Työn nimi Päihdekyselyjen analysointi ja päihdetyön kehittäminen Keminmaassa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Lea Leminaho ja Regina Pesonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Keminmaan kunta/ Nuorisotoimi	
Tiivistelmä Opinnäytetyö tehtiin Keminmaan kunnan nuorisotoimelle. Opinnäytetyö kokoaa vertailun vuosina 2002, 2005 ja 2011 toteutettujen päihdekyselyjen tuloksista. Vuosittaiset päihdekyselyt toteuttaa Kemi-Keminmaan Inforyhmä. Opinnäytetyön avulla pääsimme mukaan kehittämään Keminmaan kunnan nuorisotoimea. Opinnäytetyömme tavoitteena oli tehdä selvitys vuosien 2002,2005 ja 2011 päihdekyselyjen tuloksista, koska aikaisempaa vertailua ei ole, sekä kehittää Keminmaan päihdetyötä ja ehkäisevää päihdetyötä. Tarkoituksemme oli saada tietoa mahdollisista muutoksista nuorten päihteiden käytössä. Vertailimme myös Keminmaan tuloksia Kemin, Tornion, Simon ja Tervolan päihdekyselyjen tuloksiin. Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään ehkäisemään ja vähentämään nuorten päihteiden käyttöä. Ehkäisevään päihdetyöhön kuuluu terveyttä suojaavat toimet, objektiivinen tiedonvälitys, keskittyminen arvoihin ja normeihin sekä kohderyhmille suunnatut hankkeet. Ehkäisevässä päihdetyössä työskentelytavat ovat tärkeitä ja niiden suunnittelemiseen täytyy panostaa. Ehkäisevällä päihdetyöllä tulee aina olla selkeät kohteet ja tavoitteet. Opinnäytetyö sisältää myös teemahaastattelujen vastaukset. Suoritimme teemahaastattelun Kemi-Keminmaan Inforyhmässä työskenteleville. Haastattelimme Keminmaan nuorisotoimen vapaa-aikasihteeriä ja nuoriso-ohjaajaa, Keminmaan keskuskoulun terveydenhoitajaa ja koulukuraattoria sekä Kemin kihlakunnan poliisia. Halusimme saada heidän näkökulmiaan nuorten päihteiden käytöstä ja mahdollisia kehittämisideoita. Nuorten päihteiden käytössä on tapahtunut sekä positiivisia että negatiivisia muutoksia. Keminmaassa nuorten nuuskan käyttö on lisääntynyt huomattavasti vuodesta 2002 vuoteen 2011, mutta alkoholin käyttö on puolestaan vähentynyt. Nuorten tupakointi on lievässä nousussa. Uusimman päihdekyselyn mukaan melkein puolet yläasteikäisistä nuorista käyttää energiajuomia viikoittain. Opinnäytetyössä tuodaan esiin, kuinka Keminmaan kunnan päihdetyötä voitaisiin kehittää. Kehittämisideoita ovat etsivä nuorisotyöntekijä, päihdevalistukset, päihdekasvatus, seudullinen yhteistyö ja ehkäisevä päihdetyö Internetissä. Opinnäytetyö tulee Keminmaan kunnan nuorisotoimen ja Inforyhmän käyttöön. Se auttaa Keminmaan nuorisotoimea ja Inforyhmää parantamaan heidän työskentelyään nuorten parissa. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää myös muissa kunnissa, joissa ei ole tehty aikaisempia tutkimuksia nuorten päihteiden käytöstä ja joissa halutaan kehittää ehkäisevää päihdetyötä.	
Asiasanat Ehkäisevä päihdetyö, etsivä nuorisotyö, nuoret, päihdetyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jenna Tuunanen & Heli Karjalainen	Number of Pages 66 + 3
Title Substance abuse survey's analysis and develop a substance abuse work in Keminmaa	
Supervisor(s) Lea Leminaho & Regina Pesonen	
Subscriber and/or Mentor Keminmaan kunta/ Youth services	
Abstract This thesis was made for youth services of Keminmaa county. This thesis is a summary and a comparison of the results of substance abuse surveys carried in years 2002, 2005 and 2011. The annual substance abuse surveys are carried by Kemi-Keminmaa's Info group. Thesis allowed us to develop Keminmaa's county youth service. The objective of our thesis was to get a clear analysis of the results of the substance abuse surveys in years 2002, 2005 and 2011, because there is not earlier comparison about it, and develop the substance abuse work and preventive drug work of Keminmaa county. In addition, our target was to get information of any changes in adolescent substance use. We also compared the results of Keminmaa to the results of substance abuse surveys of Kemi, Tornio, Simo and Tervola. Drug prevention work is aimed at preventing and reducing adolescent substance use. The substance prevention work involves the health protection measures, objective media, focusing on values and norms and the target groups projects. Working methods are important in substance prevention work and you have to invest to plan those. Drug prevention work should always have clear targets and objectives. The thesis also includes the results of theme interviews. We conducted theme interviews to those who work in Kemi-Keminmaa's Info group. We interviewed the youthservice recreation secretary and youth leader of Keminmaa county, the school nurse and school social worker in central school of Keminmaa county and the police member working at the police station of Kemi's kihlakunta. We wanted to get their point of views about adolescent's substance use and potential development ideas. There have been both positive and negative changes in adolescent substance use. In Keminmaa young snus use has increased significantly from 2002 to 2011, whereas alcohol use has declined. Smoking among young people has increased slightly. According to the latest substance abuse survey, almost half of secondary school aged young people use energy drinks on a weekly basis. The thesis includes suggestions how to develop the substance abuse work of Keminmaa county. Developing ideas are outreach youth worker, substance abuse awareness, drug education, regional cooperation and preventive substance abuse on the Internet. This thesis will become available to the youth service of Keminmaa and Info group. It will help them to improve their working with young people. The thesis can also be useful in other counties having no previous research about adolescent substance use and wanting to develop drug prevention.	
Keywords preventative substance abuse, outreach youth work, adolescent, substance abuse work	

SISÄLLYS

JOHDANTO	5
1 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	6
1.1 Kohderyhmä	6
1.2 Teemahaastattelun toteutus	7
2 KEMINMAAN KUNNAN NUORISOTOIMI	9
3 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	10
3.1 Kolme tasoa: primaaritaso, sekundaaritaso ja tertiääritasoehkäisy	11
3.2 Laaja-alaista hyvinvointityötä	12
3.3 Nuoret ehkäisevän päihdetyön kohteena	13
3.4 Sosiaalinen vahvistaminen	18
3.5 Ehkäisevän päihdetyön menetelmät	19
3.6 Ehkäisevän päihdetyön menetelmiä Keminmaassa	22
4 PÄIHDEKYSELYJEN ANALYSOINTI	25
4.1 7-luokkalaisten tulokset vuonna 2011	25
4.2 8- ja 9-luokkalaisten tulokset vuosina 2002,2005 ja 2011	26
4.2.1 Tupakointi	26
4.2.2 Nuuskaaminen	29
4.2.3 Alkoholin käyttö	31
4.2.4 Huumeiden kokeilu ja käyttö	34
4.2.5 Imppaaminen	35
4.3 Energiajuomien käyttö vuonna 2011	36
4.4 Keminmaa seudullisessa vertailussa	37
5 TEEMAHAASTATTELUJEN ANALYSOINTI	39
5.1 Haastateltavien taustatiedot	40
5.2 Analysointi	41
6 KEHITTÄMISIDEAT	44
6.1 Etsivä nuorisotyö	45
6.2 Päihdevalistus	50
6.3 Päihdevalistuksen sokeat pisteet	52
6.4 Päihdevalistuksesta päihdekasvatukseen	54
6.4.1 Ryhmän kohtaaminen	56
6.4.2 Yksilön kohtaaminen	57
6.5 Ehkäisevä päihdetyö Internetissä	59
7 POHDINTA	61
LÄHTEET	63
LIITTEET	67

JOHDANTO

Opinnäytetyömme tilaaja on Keminmaan kunnan nuorisotoimi. Työn tarkoituksena on antaa tietoa nuorten päihteiden käytöstä ja kehittää Keminmaan ehkäisevää päihdetyötä. Opinnäytetyömme idean taustana on se, että olemme molemmat töissä Keminmaan kunnan nuorisotoimella nuorisotilojen iltaohjaajina. Halusimme tehdä opinnäytetyömme Keminmaan kunnan nuorisotoimelle sen kehittämistä varten.

Keminmaan nuorten päihteiden käyttöä on selvitetty vuosina 2002, 2005 ja 2011 tehdyillä päihdekyselytutkimuksilla. Ajatus päihdekyselyjen analysoinnista syntyi, koska päihdekyselyitä ei ole aikaisemmin vertailtu toisiinsa eikä ole selvää analysointia nuorten päihteiden käytön mahdollisista muutoksista. Halusimme saada selville millaisia muutoksia päihteiden käytön suhteen on tapahtunut Keminmaassa. Opinnäytetyö sisältää selkeät taulukot nuorten päihteiden käytön vertailuista.

Keminmaan ehkäisevä päihdetyö koostuu suurilta osin Inforyhmän kanssa organisoidusta työstä. Saadaksemme tietoa ehkäisevän päihdetyön kehittämistä koskevaan pohdintaan ja ideointiin, päätimme haastatella Kemi- Keminmaan Inforyhmäläisiä. Haastattelumuodoksi valitsimme teemahaastattelun.

Opinnäytetyömme sisältää tietoa Keminmaan nuorten päihteiden käytöstä vuosilta 2002, 2005 ja 2011, ehkäisevästä päihdetyöstä, Keminmaan kunnasta, Keminmaan Nuorisotoimesta, teemahaastattelusta, laadullisesta tutkimuksesta, ehkäisevän päihdetyön menetelmistä, Keminmaan ehkäisevästä päihdetyöstä, etsivästä nuorisotyöstä, päihdevalistuksista ja muista kehittämisideoista.

Kehittämällä Keminmaan kunnan ehkäisevää päihdetyötä voidaan parantaa keminmaalaisen nuorten hyvinvointia. On tärkeää saada nuoret voimaan hyvin, jotta korjaavan päihdetyön osuus vähenisi.

1 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

1.1 Kohderyhmä

Opinnäytetyömme kohteena on Keminmaan kunnan nuorisotoimi, Kemi- Keminmaan Inforyhmä ja Keminmaan Keskuskoulun yläasteikäiset, jotka ovat vastanneet päihdekyselyyn vuosina 2002–2005–2011. Keminmaan Keskuskoulussa yläasteikäisiä on yli 300. Keminmaan kunnan nuorisotoimi on opinnäytetyömme tilaaja. He tarvitsevat kartoitusta nuorten päihteiden käytöstä ja ehkäisevän päihdetyön kehittämideoita. Inforyhmän jäseniä haastattelimme, jotta saimme tietoa, näkemyksiä ja uusia ideoita Keminmaan päihdetyötä koskien.

Inforyhmässä mukana ovat Kemistä A-klinikka, koulukuraattori, nuorisotyö, sosiaalitoimisto, Kemin kihlakunnan poliisilaitos, Kemi-Tornion ammattiopiston koulukuraattori ja opiskelijaterveydenhuolto, Länsi-Pohjan keskussairaala nuorisopsykiatria, päivystyspoliklinikka ja Kemin seurakunta. Keminmaasta on mukana kouluterveydenhuolto, nuorisotyö, sosiaalitoimisto ja koulukuraattori. Kemin ja Keminmaan Info-ryhmät ovat toimineet vuodesta 1991 saakka ja yhdistivät voimansa vuonna 2004. Info-ryhmän tavoitteena on ehkäistä lasten ja nuorten päihdeongelmia sekä kannustaa lapsia ja nuoria terveisiin elämäntapoihin. Tavoitteisiin pyritään ”valistamalla” lasten ja nuorten elämään vaikuttavia lähiaikuisia sekä järjestämällä päihdekasvatustapahtumia lapsille ja nuorille. (Kemi-Keminmaan Inforyhmä.)

Opinnäytetyössämme analysoimme Kemi- Keminmaan Inforyhmän toteuttamia päihdekyselyiden tuloksia Keminmaan osalta. Päihdekyselyt on tehty Keminmaan Keskuskoulun yläasteikäisille. Analysoimme vuosien 2002, 2005 ja 2011 päihdekyselyjen tuloksia. Halusimme selvittää nuorten päihteiden käytön mahdollisia muutoksia. Ehkäisevän päihdetyön ja sen kehittämisen tiimoilta teimme teemahaastattelun Inforyhmäläisille. Teemahaastatteluissa kysyimme heidän näkemyksiään Keminmaan nuorten päihteiden käytöstä ja sitä, miten Keminmaan ehkäisevää päihdetyötä tulisi kehittää.

1.2 Teemahaastattelun toteutus

Halusimme saada tietoon Kemi-Keminmaan Inforyhmäläisten näkökulmia nuorten päihteiden käytöstä. Valitsimme tutkimuksen toteutukseen puolistrukturoidun teemahaastattelun, koska se oli meidän mielestämme paras keino saada selville heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan nuorten päihteiden käytöstä. Haastattelut toteutettiin 2.3.2011 - 3.3.2011. Haastattelimme Keminmaan nuorisotoimen vapaa-aikasihteeriä ja nuoriso-ohjaajaa, Keminmaan keskuskoulun terveydenhoitajaa ja koulukuraattoria sekä Kemin kihlakunnan poliisia. Ennen haastattelua lähetimme haastateltaville haastattelurungon, jotta he pääsivät tutustumaan siihen ennen haastatteluja. Haastattelussa käytimme nauhuria, jotta aikaa ei kuluisi asioiden kirjoittamiseen, vaan saimme myöhemmin avata haastattelut rauhassa. Haastattelut toteutettiin haastateltavien työpaikoilla.

Haastattelurungon tekeminen ei ollut kovinkaan vaikeaa, mutta kysymysten rajaaminen oli haastavaa. Työmme ohjaajan avustuksella teimme haastattelurungon. Haastattelujen aikana huomasimme kuitenkin, että haastattelussa käytiin läpi samoja asioita useampaan kertaan eli haastattelurunko olisi voinut olla hieman suppeampi. Haastattelut onnistuivat hyvin ja saimme selville haastateltavien näkökulmat ja kehittämisideat.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä ja siinä keskitytään tiettyihin teemoihin. Teemahaastattelulla on se etu, että se ei sido haastattelua tiettyyn leiriin, kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen, eikä se ota kantaa haastattelukertojen määrään tai siihen miten syvälle aiheessa mennään. Nimi kertoo siitä, mikä tässä haastattelussa on kaikkein oleellisinta eli yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen mukaan. Haastattelu tuo tutkittavien äänen kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47 – 48.)

Suomessa suosituinta tapaa kerätä laadullista aineistoa kutsutaan teemahaastatteluksi. Haastattelun idea on yksinkertainen, sillä kun halutaan tietää mitä joku ajattelee jostakin asiasta, tehokkainta ja yksinkertaisinta on kysyä sitä häneltä. Teemahaastattelu on eräänlainen keskustelu, jossa tutkija pyrkii vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa saamaan selville haastateltavan näkö-

kulmat ja mielipiteet, jotka kuuluvat tutkimuksen aihepiiriin. Teemahaastattelun aihepiirit eli teema-alueet on etukäteen määritelty. Strukturoidulle haastattelulle tyypilliset kysymysten tarkka muoto ja järjestys kuitenkin puuttuvat tästä menetelmästä. Haastattelussa haastattelijan tulee varmistaa, että jo etukäteen päätehtyt teema-alueet käydään läpi haastateltavan kanssa, mutta niiden laajuus ja järjestys voivat vaihdella haastattelusta toiseen. Avoimessa haastattelussa tilanne muistuttaa tavallista keskustelua. (Eskola & Vastamäki 2007, 25 – 28.) Haastattelut olivat keskustelutilanteita, joita me ohjasimme eri kysymyksillä ja teemoilla. Haastattelussa kerroimme välillä myös päihdekyselyjen tuloksia ja analysointia. Se auttoi haastateltavia kertomaan paremmin näkemyksiään.

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein aika pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Aineiston tiedeellisyyskriteeri ei näin ollen olekaan sen määrä vaan laatu. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä. Laadullisella aineistolla tarkoitetaan pelkistetysti aineistoa, joka on tekstiä. Teksti voi olla syntynyt tutkijasta riippuen tai riippumatta. Laadullista aineistoa voi olla haastattelut, havainnot, henkilökohtaiset päiväkirjat, omaelämäkerrat, kirjeet sekä muuta tarkoitusta varten tuotettu kirjallinen tuotanto. Parhaimmillaan laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma elää tutkimushankkeen mukana. (Eskola & Suoranta 2000, 15 – 19.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus vastaa kysymyksiin: Miksi? Miten? Millainen? Se on suppea ja harkinnanvaraisesti koottu näyte. Laadullinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta. Laadullinen tutkimus sopii hyvin toiminnan kehittämiseen ja vaihtoehtojen etsimiseen. Se voi edesauttaa tulevia mahdollisia jatkotutkimuksia. (Heikkilä 2008, 16 – 17.)

2 KEMINMAAN KUNNAN NUORISOTOIMI

Keminmaan kunta sijaitsee Lapissa länsirajalla, Perämeren pohjukassa ja molemmin puolin Kemijokea. Keminmaa on aivan Ruotsin rajan läheisyydessä ja se sijoittuu teräksestä tutun Tornion ja paperiteollisuudesta tutun Kemin väli- maastoon. Keminmaasta Tornioon on 17 km, Ruotsiin 18 km, Kemiin 6 km ja Ouluun 110 km. Keminmaan kunta on perustettu vuonna 1865 ja vuodesta 1979 lähtien sen nimi on ollut Keminmaa. Keminmaan juuret ulottuvat viime vuosituhanen alkupuolelle, jolloin se oli koko laajan Kemin Lapin keskus ja se on vanhastaan tuttu lohipitäjä. Keminmaan kunnan pinta-ala on 644,1 km ja asukkaita on noin 9000. (Keminmaan kunta 2011.)

Keminmaan elinkeinorakenne on hyvin kaupunkimainen. Suurin osa asukkaista saa toimeentulonsa jalostuselinkeinoista ja palveluista. Suurin yksittäinen työnantaja on kunta. Keminmaassa on metalli-, puu- ja taloteollisuutta sekä nahka- ja muovituotteiden jalostusta ja suurteollisuutta palvelevia yrityksiä. Seudun autokaupan keskus sijaitsee Keminmaassa. (Turisti-info, Keminmaan kunta 2011.)

Keminmaan kunnan nuorisotoimi koostuu vapaa-aikasihteeristä, nuorisohjaajasta, toimistovirkailijasta ja kolmesta nuorisotilojen iltaohjaajasta. Keminmaan nuorisotoimi vastaa myös Keminmaan aamu- ja iltapäiväkerhojen toiminnasta. Nuorisotoimen keskeisiä tavoitteita ovat nuorten aktiivisen kansalaisuuden tukeminen, nuorten osallisuuden tukeminen, varhaisnuorisotyön kehittäminen, nuorisotiedotushankkeen jatkaminen, nuorisotilatoiminta, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, nuorisojärjestötoiminnan tukeminen ja koululaisten päihdetyö. Keminmaassa on kaksi nuorisotilaa, joissa nuoret voivat viettää vapaa-aikaansa iltaisin. (Keminmaan Nuorisotoimi 2011.)

3 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Ehkäisevä päihdetyö mielletään lähinnä päihdevalistukseksi, mutta käsitteenä se on laajempi ja monitasoinen. Ehkäisevän päihdetyön toiminnalla pyritään ehkäisemään ja vähentämään nuorten päihteiden käyttöä, vaikuttamalla päihteiden saatavuuteen, hintaan, päihteitä koskeviin tietoihin ja asenteisiin, päihteiden käyttötapoihin sekä päihteiden ongelmakäyttöä synnyttäviin olosuhteisiin ja sitä tukevaan kulttuuriin. Ehkäisevää päihdetyötä pidetään kokonaisuutena, johon kuuluvat terveyttä suojaavat toimet, objektiivinen tiedonvälitys, keskittymisen arvoihin ja normeihin sekä laajoille ja tietyille kohderyhmille suunnatut hankkeet. Ehkäisevällä päihdetyöllä täytyy olla selkeät kohteet ja tavoitteet. (Kylmänen 2005, 9.) Keminmaassa ehkäisevän päihdetyön kohteena ovat lapset ja nuoret. Myös lasten ja nuorten vanhempia tuetaan heidän kasvatustyössään. On tärkeää, että lapset, nuoret ja heidän vanhempansa tietävät, että apua on saatavilla, mikäli sitä tarvitsee.

Ehkäisevää päihdetyötä ei ole sidottu vain yhteen viitekehykseen. Ehkäisevä päihdetyö voi saada alkunsa eri hallinnonaloilla, kuten oikeus-, kansanterveys-, opetus-, tai sosiaalishallinnossa. Toteutus voi tapahtua myös erilaisissa viitekehyksissä. Vaikka ehkäisevän päihdetyön tekijät itse työskentelisivät kunnallisessa terveystoimessa, heidän työnsä voi kohdistua kouluihin, nuorisotiloille, urheiluseuroihin tai muihin vastaaviin kohteisiin. Ehkäisevässä päihdetyössä työskentelytavat ovat tärkeitä. (Voordewind 1999, 17.)

Yhteiskunnassa sosiaalinen ja kulttuurinen konteksti määrittää sen, mikä on epäsoveliaista ja mikä soveliaista päihteiden käytön, väärinkäytön ja päihderiippuvuuden suhteen. Alkoholien ja huumeiden käytön ehkäisyyn tähtäävä työ on hyvä esimerkki siitä herkkyydestä, jolla eri yhteiskuntaryhmien näkemyksiin ja arvoihin suhtaudutaan ehkäisevässä päihdetyössä yleensä. Ristiriidoista on hyötyä sillä niiden avulla ehkäisevä päihdetyö on jatkuvasti julkisessa keskustelussa. (Voordewind 1999, 39.)

3.1 Kolme tasoa: primaaritaso, sekundaaritaso ja tertiääritasoehkäisy

Ehkäisevässä päihdetyössä on kolme tasoa. Primaaritason ehkäisyssä tavoitteena on tehdä lyhytneuvontaa ennen ongelman syntymistä. Hyvä esimerkki tästä on koulujen sekä kotien kasvatustyö ja tiedon jakaminen. Niillä pyritään vaikuttamaan kohderyhmän jäsenien käsityksiin ja käyttäytymiseen. Käytännön toimijan tulee riittävän herkästi tulkita erilaisia tilanteita, kuten nuoren asenteita sekä sosiaalisia taitoja. Olennainen merkitys niillä on, kun nuori päättää esimerkiksi suhtautumisestaan päihteisiin. Yksilölliseen työskentelyyn nuoren kanssa ei usein ole mahdollisuuksia, vaan asioita joudutaan käsittelemään suuremmissa ryhmissä tai foorumeissa. Suurena riskinä onkin se, että nuoria käsitellään vain yhtenä massana. (Kylmänen 2005, 10.) Motivoimalla ihmisiä pyritään muuttamaan heidän elämänsä toivottuun suuntaan. Tavoitteena voi olla tietynlaisen käyttäytymisen edistäminen tai persoonallisuuden kehittäminen. On tärkeää opettaa nuorille miten he voivat toimia itsenäisesti eri tilanteissa. Ihmisen joutuessa päättämään esimerkiksi suhtautumisestaan päihteisiin, ovat elämänsä asenne ja sosiaaliset taidot tärkeitä ominaisuuksia. (Voordewind 1999, 39.)

Sekundaaritason ehkäisevä työ kohdistuu johonkin tiettyyn ryhmään tai yksilöön. Tavoitteena siinä on varhainen puuttuminen mahdollisesti kehittyvään sairauteen, terveys- tai muuhun ongelmaan. Tertiääriehkäisy on korjaavaa ehkäisyä ja sen kohderyhmänä ovat päihteiden ongelmakäyttäjät. Käytännössä yksilön päihdeongelman uusiutuminen ehkäistään, päihteiden käytöstä johtuvan sairauden etenemistä rajoitetaan tai käyttäytymishäiriön oireita rajoitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Toimenpiteet ovat usein hoitoa ja kuntoutusta. (Kylmänen 2005, 10.) Primaariehkäisy ohella sekundaaritason ehkäisevä päihdetyö on kehittynyt viime vuosikymmeninä, erityisesti päihdeongelmien varhaisen havaitsemisen ja varhaisvaiheen hoidon suhteen. Kehitystä on edistänyt aiempaa parempi tieto riskiryhmistä ja – tekijöistä. (Voordewind 1999, 41.)

3.2 Laaja-alaista hyvinvointityötä

Ehkäisevä päihdetyö on tärkeä osa kuntien laaja-alaista hyvinvointityötä. Se edellyttää usean hallinnonalan ja toimijan sitoutumista ja yhteisiä ponnistuksia. Päihdetyö ei ole vain kunnan sosiaali- ja terveydenhuoltoa, vaan sitä tehdään myös oppilaitoksissa, nuorisotyössä, kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnassa, yhdyskuntasuunnittelussa sekä elinkeinoelämässä. Päihdetyössä järjestöillä ja kolmannen sektorin toimijoilla on omat tehtävänsä. Ehkäisevän päihdetyön käsite on syntynyt sosiaali- ja terveysalalla, mutta sen käyttö on yleistynyt myös muilla toimialoilla. Ehkäisevä päihdetyö määritellään toiminnaksi, jonka tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin, päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja niiden riskitekijöihin sekä päihteiden käyttöön ja käyttötapoihin. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 8.)

Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön parissa työskentelee niin ammattilaisia kuin vapaaehtoisiaakin, joista kertyy laaja toimijajoukko. Kaikki eivät tee ehkäisevää päihdetyötä pääsääntöisesti, vaan useille se kuuluu osaksi muuta nuorten parissa tehtävään työhön. Lähestymistavat ja näkemykset päihdekasvatuksesta voivat olla hiukan eriäviä toisistaan, koska toimijajoukko on niin moninainen. Sitä ei kuitenkaan tulisi pitää ongelmana, vaan voimavarana. On pelkästään hyvä, että alalla toimitaan useiden eri lähtökohtien perusteella, koska päihdeilmiö on luonteeltaan monimutkainen ja laaja-alainen. Tärkeää on se, että työtä tehdään vastuullisesti, laadukkaasti ja yhteistyöhakuisesti ja että toimijat suhtautuisivat toisiinsa tasavertaisesti. Pääasia on, että nuoret ovat toiminnan keskipisteessä. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 24.)

Tekemällä yhteistyötä eri toimijoiden kesken ymmärretään paremmin erilaisten lähestymistapojen perusteita ja pystytään kehittämään kunkin toimijan omaa työtä. Nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö toimii usean eri tahon tieto-ohjauksen varassa, eikä muodosta yhtenäistä organisaatiota. Yhteistyön rakentuminen on eri toimijoiden aktiivisuuden varassa. Kehittämiseen ja innovaatioihin tähtävässä toiminnassa on ammatillisella vertaistuellalla hyvin merkittävä osuus. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 24.)

Keminmaan päihdetyön strategiassa sanotaan, että päihdetyö on moniammatillista yhteistyötä eri toimialojen, viranomaisten, organisaatioiden, järjestöjen sekä elinkeinoelämän kesken. Työn koordinoiminen on avain työn onnistuneelle ehkäisevälle päihdetyölle. Moniammatillinen yhteistyö helpottaa työtä, kun toimijoilla on toisiaan täydentäviä tietoja ja taitoja. Keminmaassa ehkäisevää päihdetyötä tekee nuorisotoimi, Inforyhmä, koulut, terveydenhuolto, seurakunta, sosiaalitoimi ja poliisi. Ehkäisevässä päihdetyössä korostuu kokonaisvaltaisesti terveyttä edistävä ote, jolla luodaan edellytyksiä lasten ja nuorten päihteettömälle ja turvalliselle kasvulle. Lapsen ja nuoren tärkeimmät ihmiset ovat hänen vanhempansa, lähipiirin aikuiset ja ystävät. He ilmaisevat omalla käyttäytymisellään suhtautumistaan yhteiskunnan normeihin. Kasvatus edellyttää toimivia ja tukevia sosiaalisia verkostoja. Toimiva ja turvallinen vanhemmuus on ehkäisevän päihdetyön keskeinen perusta. Vanhempien kasvatustyötä tukevat muut lasten ja nuorten parissa työskentelevät aikuiset. (Keminmaan päihdestrategia 2002.)

Päihteetöntä elämää edistetään kaikessa ohjatussa nuoriso- ja vapaa-ajan toiminnassa. Keminmaassa kannustetaan ja tuetaan lapsien ja nuorien osallistumista harrastustoimintoihin. Jokaisen peruspalvelujen ammattilaisen sekä lasten ja nuorten parissa työskentelevän on osattava tunnistaa päihteiden käytön riskitekijät ja myös puuttua niihin. Toimiva yhteistyö kodin, neuvolan, päivähoidon, kouluterveydenhuollon, koulun, nuorisotyön ja sosiaalityön välillä on tärkeää. (Keminmaan päihdestrategia 2002.)

3.3 Nuoret ehkäisevän päihdetyön kohteena

Nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö eroaa päihdetyöstä kasvatustavoitteiden ja painopisteiden takia. Aikuisille kohdennetussa ehkäisevässä päihdetyössä korostetaan usein terveyshaittoja ja riskitekijöitä kun taas nuorten parissa ehkäisevää päihdetyötä saatetaan tehdä puhumatta lainkaan päihteistä ja keskittymällä nuoren kokonaisvaltaisen elämänhallinnan rakentamiseen. Nuorten päihdeasenteisiin pyritään vaikuttamaan kokonaisvaltaisemmin ja varhaisemmassa vaiheessa kuin mitä aikuisten kanssa on edes mahdollista. Nuorisoalan ehkäi-

sevä päihdetyö vaatii tämän takia myös omia menetelmiä ja osaamista niiden kohdentamisessa. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 12.)

Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön lainsäädännöllinen pohja nojaa perustuslaissa (11.6.1999/731) määriteltyihin perusoikeuksiin. Niin sanotut hyvinvointioikeudet turvaavat ihmisarvoisen elämän perusedellytykset kuten toimeentulon, koulutuksen sekä sosiaali- ja terveystalvet. Laajasti tulkitten ehkäisevä päihdetyö kuuluu kansalaisten hyvinvointioikeuksiin ja osaltaan se turvaa myös yhdenvertaisuus- ja perusoikeuksien toteutumisen. Päihteiden käytöstä koituvat yksilölliset riskit ja elämänvaikeudet voivat rajoittaa yksilön perusoikeuksien toteutumista ja ääritapauksissa estää kansalaista osallistumasta yhdenvertaisesti muiden kanssa yhteiskunnan normaaliin toimintaan. Perusoikeudet ovat myös yksi laadun mittari ehkäisevän päihdetyön toteutuksessa. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 4.)

Suomen perustuslaissa (11.6.1999/731) on määritelty ihmisen perusoikeudet. Perusoikeuksiin kuuluu yhdenvertaisuus, oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, rikosoikeudellinen laillisuus periaate, liikkumisvapaus, yksityiselämänsuoja, uskonnon ja omantunnonvapaus, sananvapaus ja julkisuus, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus, vaali- ja osallistumisoikeudet, omaisuuden suoja, sivistykselliset oikeudet, oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin, oikeus työhön ja elinkeinovapaus, oikeus sosiaaliturvaan, vastuu ympäristöstä, oikeusturva, perusoikeuksien turvaaminen ja perusoikeudet poikkeusoloissa. (Perustuslaki 731/1999.)

Nuorisolaki (27.1.2006/72) antaa vahvan taustatuen nuorisoalan ehkäisevälle päihdetyölle. Lain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Nuorisolaki korostaa ennaltaehkäisevän työn merkitystä nuorten parissa ja ehkäisevälle päihdetyölle se tarjoaa kasvatuksellisen perustan. Nuorisolain näkökulmasta ehkäisevällä päihdetyöllä onkin vahva kasvatuksellinen tavoite ja tästä näkökulmasta on perusteltua käyttää nuorten päihdekasvatuksen käsitettä. Nuorten kasvu- ja elinolot on turvattava ja järjestettävä siten, että kasvu itsenäiseksi ja toimintakykyiseksi kansalaiseksi on mahdollista. Lain piiriin kuuluvat kaikki alle 29-vuotiaat kansalaiset. Nuorisolaki ei velvoita yhtä voimakkaasti kuin lastensuojelulaki, vaan jättää lain toteutuksen kuntien vastuulle. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 5.)

Jokaisella on jonkinlainen yleinen näkemys siitä, ketä me kutsumme nuoreksi, mutta tarkemmin arvioituna käsite nuori ei ole niin yksiselitteinen. Nyky-yhteiskunnassa nuoruutta voidaan pitää melko pitkänä elämänvaiheena, jonka

kuluessa lapsi vähitellen irrottautuu ja itsenäistyy huoltajistaan, kouluttautuu ja valmentautuu kohti itsenäistä elämää. Suomessa 18-vuotias on täysi-ikäinen, mutta lastensuojelun näkökulmasta lapsesta tulee nuori tässä vaiheessa. Nuorisolaissa nuorina pidetään kaikkia alle 29-vuotiaita. Alaikäraja nuoruudelle ei siinä kuitenkaan määritellä. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 10.)

Tässä opinnäytetyössä nuorella tarkoitetaan alle 18-vuotiaita, sillä päihdekyselyt on tehty yläasteikäisille. Yli 18-vuotias saa jo ostaa pähteitä ja heidän päihteiden käyttötavat ovat erilaisia kuin alle 18-vuotiailla. Päihteiden ostaminen ja hallussa pito on laissa kiellettyä alaikäiseltä. Ehkäisevän päihdetyön kohde ja toimintamalli on erilaista näiden ryhmien välillä. Päihdetyön menetelmät ja tavoitteet ovat erilaisia täysi-ikäisen nuoren ja alaikäisen nuoren välillä.

Alkoholilaila (8.12.1994/1143) pyritään ehkäisemään alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja ohjaamalla alkoholin kulutusta. Alkoholilaki puoltaa selkeästi alaikäisten juomattomuutta kieltämällä mietojen alkoholijuomien myymisen alle 18-vuotiaille ja väkevien alle 20-vuotiaille. Ravitsemusliikkeissä alkoholin aniskelu on kielletty alle 18-vuotiaille. Alkoholilaissa kielletään myös alkoholin välittäminen alaikäiselle. Kyseisen kohdan rikkomisesta voidaan määrätä sakko- tai tuomiorangaistus. Alkoholilaki on yksi tärkeimpiä lakeja nuorten ehkäisevän päihdetyön parissa. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 4.)

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (13.8.1976/693) pyrkii ehkäisemään tupakoinnin aiheuttamien terveystarpeiden ja – haittojen syntymistä. Tämän lain mukaan tupakkatuotteen tai tupakointivälineen myyminen alle 18-vuotiaille on kiellettyä. Tupakoinnin aloittaminen nuorella iällä liittyy nuorten välisten sosiaalisten suhteiden rakentumiseen. Varhaisella iällä aloitetusta tupakoinnista on erityisen vaikea irrottautua myöhemmin. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 4.)

Ehkäisevässä päihdetyössä ja nuorisotyössä on tärkeää muistaa lastensuojelulaki. Työtä, joka tehdään lasten ja nuorten parissa pohjautuu lastensuojelulakiin. Lastensuojelulain (13.4.2007/417) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava lasten vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava perhe ja lapsi tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on edistettävä

lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteuttaessa on otettava huomioon ensisijaisesti lapsen etu. Lastensuojelussa on otettava erityisesti huomioon lapsen tai nuoren omat mielipiteet ja toivomukset. Lastensuojelulakiin kuuluu ilmoitusvelvollisuus. Nuorisotoimella on ilmoitusvelvollisuus. Ilmoitusvelvollisuus tarkoittaa, että eri toimijoiden tulee viipymättä ilmoittaa kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, mikäli ovat työssään saaneet tietää lapsesta tai nuoresta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Nuoruutta pidetään nuorisotyössä erityisenä elämänvaiheena, jonka aikana nuoren kehitys ja kasvu tarvitsevat monipuolista tukea ja jossa ammatillisella nuorisotyöllä on oma paikkansa perheiden, läheisten ja muiden ammattilaisten rinnalla. Lähtökohtaisesti nuoruutta ei voi pitää ongelmana tai ongelmallisena elämänvaiheena eikä työtä voida tehdä pelkästään ongelmaperusteisesti. Nuorta tulee auttaa ja tukea hänen kasvun ja kehittymisen aikana. Nuorisotyön yleinen ehkäisevä merkitys perustuu siihen, että nuori saa ohjausta, apua ja tukea kasvu- ja kehitymisprosessissa eteen tulleisiin kysymyksiin, joita hän ei välttämättä osaa ratkaista omatoimisesti. Tärkeää on, että nuori kokee kaiken aikaa olevansa osallisena myös itse niiden asioiden ratkaisuissa, jotka hänen elämänsä koskevat. Sitä kautta nuori voi oppia ymmärtämään tehtyjen ratkaisujen perusteet ja noudattamaan annettuja ohjeita ja sääntöjä tietoisina valintoinaan. Pakolla iskostetut tai ulkoa annetut opit unohtuvat helposti ja herättävät usein vastarintaa. Osallisuuden näkökulma tulisi sijoittaa nuorille suunnattuihin palveluihin mahdollisimman laajasti ja se koskee myös ehkäisevää päihdetyötä keskeisenä periaatteena. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 11.)

Keminmaassa osallistetaan nuoria nuorisoneuvoston, aloitekanavan ja nuorisotilatoiminnan kautta. Keminmaassa nuoret saavat oman äänensä kuuluviin. Nuoret voivat ehdottaa erilaisia tapahtumia järjestettäväksi nuorisotiloilla tai muualla Keminmaassa. He voivat myös kertoa omia ideoitaan ja asioitaan nuorisotyöntekijöille. Nuorisotiloilla otetaan huomioon nuorten mielipiteet asioista. Nuorisoneuvosto koostuu yläaste- ja lukioikäisistä nuorista. Nuorisoneuvostossa nuoret ovat mukana päättämässä nuoria koskevissa asioissa. Nuoret voivat kertoa kehittämisideoitaan aloitekanavassa. Aloitekanavan käyttö on kuitenkin

jäänyt hyvin vähäiseksi Keminmaassa, sillä nuoret kertovat ideoitaan suoraan nuorisotyöntekijöille.

Keminmaan nuorisoneuvosto toimii yhteistyössä nuorisotoimen kanssa ja on sivistyslautakunnan alainen. Nuoriso-ohjaaja on nuorisotoimen edustajana nuorisoneuvostossa. Nuorisoneuvosto on poliittisesti sitoutumaton ja sen toiminta-ajatuksena on parantaa nuorten osallistumis- ja vaikuttamis- ja toimintamahdollisuuksia Keminmaassa ja antaa lausuntoja nuorisoa koskevissa asioissa. Nuorisoneuvosto osallistuu nuorten toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen, kannustaa nuoria omien asioiden eteenpäin viemiseen sekä kannustaa nuoria osallistumaan ja vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin. Nuorisoneuvostoon kuuluu yhteensä 10–15 jäsentä, jotka ovat iältään 13–20-vuotiaita keminmaalaisia nuoria. Jokaisella on myös henkilökohtainen varajäsen. Jäsenet valitaan Keminmaan yläasteelta ja lukiosta ja vaalit järjestetään Keminmaan keskuskoululla. Yläkoululta valitaan 2 jäsentä jokaiselta luokka-asteelta ja lukiosta valitaan 4 eniten ääniä saanutta nuorta. Lisäksi nuoriso- ja liikuntajärjestöt voivat nimetä nuorisoryhmästä jäsenen. (Jussila 2011.)

Nuorisoneuvoston toimikausi on 2 vuotta. Jäsenet valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Sihteerinä ja esittelijänä toimii nuoriso-ohjaaja. Nimenkirjoitusoikeus on puheenjohtajalla, varapuheenjohtajalla ja sihteerillä. Nuorisoneuvosto on päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja sekä vähintään puolet jäsenistä. Kokouksia on tarvittaessa, kuitenkin vähintään 5 kertaa vuodessa. Varajäsenet voivat osallistua kokouksiin, mutta heillä ei ole äänioikeutta varsinaisen jäsenen ollessa paikalla. Toimintaan kuuluu laatia vuosittain toimintasuunnitelma ja – kertomus, tehdä nuorten asioita koskevia aloitteita ja esityksiä, järjestää tapahtumia Keminmaan nuorille ja osallistua yhteistyössä eri tapahtumiin omien voimavarojen mukaisesti ja tiedottaa toiminnasta mahdollisimman tehokkaasti. Jäsenten valitsemat edustajat voivat osallistua asiantuntijana kunnan toimielinten kokouksiin kyseisen toimielimen tai sen puheenjohtajan kutumana. Toiminnan vakiinnuttua nuorisoneuvostolle myönnetään vuosittainen toimintamääräraha, jonka käytöstä neuvosto päättää. (Jussila 2011.)

3.4 Sosiaalinen vahvistaminen

Sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan nuorten kuulemista, nuorten omien yhteisöjen rakentamista ja tukemista, nuoren osallisuuden edistämistä ja kannustamista, läsnäoloa ja erityisesti aikuisena olemista nuoren arkipäivässä. Nuorisotalon ehkäisevän päihdetyön katsotaan olevan osa kokonaisuutta tai jatkumoa, jonka toisessa päässä on nuoren sosiaaliseen vahvistamiseen tähtäävä työ ja toisessa päässä nuoren terveyttä, elämäntilannetta tai asemaan korjaamaa pyrkivä työ. Ehkäisevässä päihdetyössä keskitytään parantamaan nuorten ymmärrystä päihteiden käyttöön liittyvistä erilaisista riskeistä ja vahvistamaan niiltä suojaavia tekijöitä. Nuorisotalon ehkäisevä päihdetyö jaetaan yleiseen, riskiehkäisyyn ja sosiaaliseen vahvistamiseen. Sosiaalinen vahvistaminen on sisäänrakennettu lähes kaikkeen nuorten parissa tehtävään työhön, ja täytyy myös huomioda, että kaikki sosiaalinen vahvistaminen ei kohdistu nuorten päihdeasenteisiin vaikuttamiseen. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 13.)

On olennaista, että nuorten asenteet, elämäntilanne ja käyttäytyminen arvioidaan päihteiden käytöltä suojaavien tekijöiden ja niille altistavien riskitekijöiden näkökulmasta. Suojaavat tekijät liittyvät nuorten elinympäristöihin ja niissä vaikuttaviin sosiaalisiin suhteisiin. Ehkäisevässä päihdetyössä tähdätään ensisijaisesti suojaavien tekijöiden vahvistamiseen, vaikka siinä käsitellään myös päihteiden käytön riskejä. Yleisempiä suojaavia tekijöitä ovat luottamukselliset sosiaaliset suhteet lähiyhteisössä, mahdollisuus vaikuttaa omaan asemaan ja tulevaisuuteen, hyvä itsetuntemus ja itsetunto, tietoisuus päihteiden käytön riskeistä, lähiyhteisön vastuullinen suhtautuminen päihteiden käyttöön, kriittiset päihteidenkäyttökulttuurit, päihteiden vaikea saatavuus ja tarkoituksenmukainen kontrolli ja vastuullinen suhtautuminen päihteiden käyttöön. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 13.)

Riskitekijät ovat joko yksilöön tai ympäristöön liittyviä ominaisuuksia, jotka tietyssä ryhmässä lisäävät häiriön tai ongelman todennäköisyyttä. Päihdetyössä riskiehkäisyllä tarkoitetaan riskien ja niiden vaikutusten vähentämistä ja suojaavien tekijöiden vahvistamista. Päihteiden käytön riskitekijöitä ovat esimerkiksi

sosiaalinen epäluottamus ja heikko itsetunto, elämäntilanteen hallitsemattomat muutokset, päihdemyönteinen paine sosiaalisessa ympäristössä, yksinäisyys ja syrjäytyminen ikäryhmästä, epäsuotuisa sosiaalinen kierre, kuten keskeytynyt koulu tai työ, päihteiden helppo saatavuus ja kontrollin vähäisyys, humalahakuinen päihteiden käyttö, päihteiden käyttö yksin, riskikäyttäytyminen ja tapaturmaalttius päihtyneenä. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 13 – 14.)

Vaikka nuorella olisi paljon suojaavia tekijöitä elämässään, ei se tarkoita, että nuori olisi täysin suojassa ongelmilta. Ei myöskään useampien riskitekijöiden löytyminen tarkoita sitä, että nuori olisi automaattisesti erityisen ongelmallinen. Suojaavien tekijöiden tarkoituksena on vahvistaa ja kannustaa nuorta oikeaan suuntaan. Riskitekijät altistavat nuoret ongelmille, mutta yleensä jokin yksittäinen seikka vaikuttaa nuoren tekemiin valintoihin. Luultavammin jokaisen nuoren elämässä on sekä suojaavia että riskitekijöitä. Ehkäisevän päihdetyön käynnistymisessä on työn kohdentamisessa tiedettävä millaisiin asioihin sillä hetkellä pääpaino tulisi asettaa. Mikäli nuoren päihteiden käyttöön ja käyttäytymiseen liittyy esimerkiksi väkivaltaisuutta, täytyvät työtavat valita riskiehkäisyn näkökulmasta. Mikäli on kyseessä yleisesti päihteiden käytön riskeistä kertominen, on sitä lähestyttävä yleisen ehkäisyn näkökulmasta. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 14.)

3.5 Ehkäisevän päihdetyön menetelmät

Ehkäisevässä päihdetyössä on olemassa laaja erilaisten menetelmien kirjo. Näitä menetelmiä voidaan kutsua nimillä työväline, työkalu, toimintaprosessi tai intervention toteutustapa. Erilaiset ilmaisut syntyvät toteuttajien ja tavoitteiden vaatimuksesta. Tavoitteiden kannalta oikeanlaisen menetelmän valitseminen on yksi laadukkaana ehkäisevän päihdetyön keskeisempiä tunnusmerkkejä. Menetelmän täytyy olla oikea suhteessa paitsi työn tavoitteisiin myös kohderyhmän sekä resursseihin. Aina menetelmiä valittaessa on huomioitava, että mitkä menetelmät ovat suunnattu alle 18- vuotiaille ja mitkä täysi-ikäisille. Menetelmien rajanveto perustuu lainsäädäntöön, jonka tarkoituksena on suojata lapsia ja nuoria päihteiden haitoilta, sillä päihteitä ei ole tarkoitettu alle 18- vuotiaille. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 15.) Ehkäisevään päihdetyöhön on

luotava tietynlaiset menettelytavat, jotta vaikutusten arviointi onnistuu. Menettelytapoihin tulee olla rakennettu sisään pakolliset ja yleisesti hyväksytyt arviointikohtat. (Voordewind 1999, 73.)

Ehkäisevän päihdetyön kohteena voivat olla ryhmä nuoria tai yksittäinen nuori. Se onko kyseessä yksittäinen nuori vai ryhmä nuoria määrittää erilaisten menetelmien käyttöä ja tavoitteenasettelua. On syytä huomioida ryhmän koko menetelmää valittaessa. Suuressa ryhmässä voi olla paljon nuoria, joiden kokemusmaailmat ovat ihan erilaisia. Yksittäisten nuortenkin kanssa työskennellessä on hyvä huomioida, että nuorten kokemusmaailmat voivat olla hyvin erilaisia. Nuoret kehittyvät yksilöllisesti eli kaikki samanikäiset nuoret eivät ole samassa kehitysvaiheessa. Ehkäisevässä päihdetyössä tulee lähestyä asiaa oikean ehkäisyn tason näkökulmasta ja perustella menetelmien valinnat kohderyhmän tarpeiden näkökulmasta. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 15.)

Kuviossa 1. on hahmoteltu esimerkkejä siitä, millaisia tavoitteita voidaan asettaa ehkäisyn eri tasoilla kun työskennellään ryhmien tai yksilöiden kanssa. Kuviossa ylhäällä on nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön perustasot, jotka ohjaavat menetelmien valintaa. Menetelmien valintaan vaikuttavat monet tekijät, mutta kaavion tarkoituksena on auttaa löytämään tiettyjä perusteita valinnoille ja auttaa tarkastelemaan menetelmien valintaa moniulotteisena asiana. Menetelmien valintaan vaikuttavat myös kohderyhmän ikä, käytössä olevat resurssit ja tekijöiden henkilökohtainen ammattitaito. Menetelmien valinnat tulee tehdä tietoisesti ja työntekijöiden tulee tuntea menetelmien käyttötarkoitus, perustelut ja rajoitteet. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 15.)

Tarkasteltaessa sosiaalisen vahvistamisen lähtökohdista, on muistettava, että suurin osa nuorista on kuitenkin tavallisia oman ikäkautensa edustajia. Nämä nuoret tarvitsevat luottamuksellisia aikuisia elämäänsä. Nuorille pitäisi suoda tilaisuuksia pohtia ilmiöitä, jotka kulloinkin ovat heidän elämässään ajankohtaisia. Sosiaalista vahvistamista tapahtuu kaikissa kasvuympäristöissä. Näitä kasvuympäristöjä voivat olla esimerkiksi kerhot, nuorisotilat sekä nuorten omat ryhmät. Aikuisten tehtävänä on auttaa nuoria vahvistamaan heidän omia vastuullisia näkemyksiä päihteiden käytöstä asioiden ja ilmiöiden monipuolisen tarkastelun avulla. Päihdeilmiötä voi pohtia laajasta näkökulmasta ja miettiä päih-

deongelmien sosiaalisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia seurauksia. Tärkeää on, että nuori on osallisena pohdinnassa tai käytännön toiminnassa ja että nuoren luottamusta ja vastuuntuntoa rakennetaan. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 15 – 16.)

Keskeisenä tarkoituksena yleisessä ehkäisyssä on antaa nuorille ajankohtaista tietoa eri päihteistä ja niiden aiheuttamista riskeistä. Nuorilla on oikeus saada pätevää ja väärentämätöntä tietoa päihteistä, jonka perusteella he pystyvät harjoittamaan omia valintojaan. Suuri osa olemassa olevista menetelmistä ja materiaaleista on tarkoitettu käytettäväksi yleisen ehkäisyn tasolla. Terveydellisten riskien lisäksi tulisi pohtia myös päihteiden aiheuttamista vaikeuksista kaverisuhteissa, koulunkäynnissä ja perhe-elämässä. Asioita tulisi käsitellä mahdollisimman läheltä nuoren kokemusmaailmaa, sillä kauhukuvien ja riskien maalailu, joka ei kuulu nuoren arkitodellisuuteen herättää usein vain tarpeetonta huolta ja ahdistusta nuoressa. Pelottelumenetelmät päihdekasvatuksessa herättävät yleensä nuorten uteliaisuuden ja pelottelemisella on hyvin vähän tekemistä ehkäisevän päihdetyön tavoitteen kanssa. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 16 – 17.)

	SOSIAALINEN VAHVISTAMINEN	YLEINEN EHKÄISY	RISKIEHKÄISY
KOhteena NUORTEN RYHMÄ	Yleiset sosiaaliset taidot	Ryhmän vahvistaminen, ryhmäpäi- neen sietäminen	Kohdennettu työ, pienryhmätoiminta
KOhteena YKSITTÄINEN NUORI	Itsetunnon ja ar- vomaailman vah- vistaminen	Yksilöllisten valinto- jen korostaminen	Henkilökohtainen tuki, kuntoutus

Kuvio 1. Ehkäisevän päihdetyön menetelmien valinta suhteessa ehkäisyn ta-
soon ja kohteeseen. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 16.)

Yleisen ehkäisyn suuri haaste on, että päihdetietous ei herätä mielenkiintoa ris-
kiryhmiin kuuluvissa nuorissa. Viestit eivät tavoita juuri niitä nuoria, jotka sitä
tarvitsisivat eniten. Peruskouluissa toteutetut päihdevalistukset tavoittavat suu-

ren osan nuorista, mutta ei välttämättä päihteiden käytön riskiryhmiä. Joskus päihdevalistukset herättävät nuoren mielenkiinnon päihteitä kohtaan. Se on merkki väärästä kohderyhmästä ja menetelmän valinnasta. Nuorilla on kuitenkin oikeus yleiseen päihdetietoon eikä tavoitteenasettelua tule tehdä vain riskiryhmien tarpeiden mukaan. Vaikka viesti ei tavoita kaikkia nuoria, ei se tarkoita, että ehkäisevä työ olisi epäonnistunut. Päihdevalistuksen jälkeen olisi hyvä, jos työntekijä pystyisi keskustelemaan nuorten kanssa tai olemaan vuorovaikutuksessa, jotta hän näkisi onko viesti mahdollisesti mennyt perille tarkoitetulla tavalla. Silloin pystytään myös tunnistamaan mahdolliset riskiryhmät. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 17.)

Riskiehkäisyllä tarkoitetaan toimintaa, joka kohdistetaan johonkin tiettyyn ryhmään tai yksilöön. Kohderyhmien riskikäyttäytyminen on havaittu tai se on selvästi ennakoitavissa. Kaikki tietyn ikäluokan nuoret eivät tarvitse riskiehkäisyä vaan heille riittää yleisen ehkäisyn perustieto. Riskiehkäisyyssä on otettava huomioon nuorelle jo kertyneet kokemukset päihteisiin liittyen. Mikäli nuorella on päihdemyönteinen elämäntapa, on tuotava konkreettisesti esille todelliset vaarat kaikilla elämänalueilla. Työskentelyssä voi käyttää erilaisia pienryhmätoimintoja ja yksilöllisiä tukitoimia. Riskiehkäisy tulee toteuttaa aina vahvasti verkostoituen nuoren ympärillä toimivien muiden auttamistahojen sekä perheen kanssa. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 17.)

Ehkäisevän päihdetyön menetelmien valintaan ja käyttöön liittyvän tietoperustan merkitystä tulisi korostaa. Hyvät menetelmät perustuvat aina tietoon, jossa on perusteltu ne pedagogiset lähtökohdat, joihin kyseisessä menetelmässä nojataan. Yksikään päihdetyön menetelmä ei ole automaatti, jota käyttämällä saisi aina haluamansa tulokset. Ammattilaisten tulee tuntea käytettävät menetelmät ja soveltaa niitä eri tilanteissa. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 18.)

3.6 Ehkäisevän päihdetyön menetelmiä Keminmaassa

Keminmaassa ehkäisevää päihdetyötä tehdään Keminmaan kunnan nuorisotoimen ja Kemi-Keminmaan Inforyhmän kautta. Päihdevalistusta aletaan antaa lapsille jo alakoulussa. 4-5.lk lapsille pidetään Lapselle Selvä elämä- päihde-

kasvatustunteja. 6-7lk. nuorille pidetään Uskalla Sanoa Ei- päihdevalistustunteja. Camera obscura- päihdevalistustapahtuma järjestetään 7-8.luokkalaisille. Keminmaassa Camera obscura- tapahtuma on järjestetty ensimmäisen kerran vuonna 2009 ja toisen kerran vuonna 2011.

Lapselle Selvä Elämä- päihdekasvatus toteutetaan 4.-5.lk lapsille. Ohjelma toteutetaan kaikissa Keminmaan alakouluissa. 4 luokkalaisille on kolme erilaista tuntia. Terveystieteiden opettaja pitää lapsille kieltäytymisharjoituksia liittyen päihteisiin, keskustellaan tunteista oman opettajan kanssa ja lapset saavat miettiä kysymyksiä, jotka koskevat päihteitä ja esittää niitä nuorisotyöntekijälle. 5 luokkalaisille on kaksi erilaista tuntia. Keskustellaan tunteista oman opettajan kanssa ja nuorisotoimi pitää tunnin päihteistä (liite 2).

Uskalla Sanoa Ei- päihdevalistus koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisen osa toteutetaan keväisin koululla. Nuorisotoimi pitää tunnit aiheista kaveruus ja päihteet ja poliisi kertoo laista ja oikeuksista. Toinen osa pidetään syksyllä parin päivän aikana Honkamaassa. Honkamaa on leirikeskus Keminmaassa. Siellä nuorisotoimi kertoo nuorille kaveruudesta ja pitää erilaisia harjoituksia ryhmäytymisestä. Poliisi kertoo laista ja oikeuksista ja kouluterveydenhuolto kertoo jengipainostuksesta. Uskalla Sanoa Ei- päihdevalistus päättyy syksyllä päätöstilaisuuteen, johon osallistuvat oppilaat, vanhemmat ja opettajat (liite 3).

Uskalla Sanoa Ei-ohjelman tarkoitus on auttaa nuorta ja hänen kavereitaan välttämään päihde- ja väkivaltaongelmia. Ohjelman avulla nuoret oppivat tuntemaan toisensa paremmin, ymmärtämään kaveripiiristä johtuvia paineita ja ymmärtämään miten median vaikuttaminen toimii. Uskalla Sanoa Ei päihteille ja väkivallalle tuli alun perin USA:sta, jossa sen nimi oli DARE. Ruotsiin se rantautui vuonna 1993 Göteborgin poliisin kautta. Ensimmäinen Uskalla Sanoa Ei-ohjelma Suomessa aloitettiin Merilapissa kuuden kunnan alueella vuonna 1995. Nämä kunnat ovat Tornio, Haaparanta, Kemi, Ylitornio, Keminmaa ja Tervola. Ohjelma toteutetaan koulun, eri hallintokuntien, poliisin ja vapaaehtoisjärjestöjen välisenä yhteistyöhankkeena. (Häregård 2005, 2 – 3.)

Keminmaassa ehkäisevää päihdetyötä tehdään nuorisotiloilla. Nuorisotilat ja nuorisotapahtumat ovat täysin päihteettömiä. Nuorisotiloilla nuori voi keskustella

päihteiden käytöstä nuoriso-ohjaajien kanssa. Nuoriso-ohjaajat myös valistavat nuoria parhaansa mukaan. Nuoriso-ohjaajat yrittävät saada nuoret ymmärtämään, että päihteiden käyttö varsinkin nuorella iällä on pahasta. Nuuskan käytöstä ja tupakan poltosta nuorisotilalla nuori poistetaan tilalta ja hän voi saada myös viikon porttikiellon, mikäli hän on rikkonut sääntöä aikaisemminkin. Nuorisotilalta myös jalkaudutaan nuorten suosimille alueille, mikäli nuoria ei ole tiloilla.

”Jos Keminmaan nuorisotiloilla ei ole porukkaa niin silloinkin lähdetään kylille katsomaan, missä nuoret ovat. Se on yleensä merkki siitä, että jossain on jotain. Se on osa Keminmaan ehkäisevää päihdetyötä.” – Keminmaan kunnan nuoriso-ohjaaja

”Tavoitteena saada nuoret ymmärtämään, että olemme huolissaan heistä, kun olemme heitä etsimässä.” – Keminmaan kunnan vapaa-aikasihteeri

Koulun päättäjäispäivänä Keminmaan nuorisotyöntekijät ja iltaohjaajat lähtevät yhdessä Kemin nuorten parissa työskentelevien kanssa seuraamaan nuorten menoja. Yhteistyössä mukana ovat Kemin poliisit. Tätä tapahtumaa kutsutaan nimellä Baywatch. Baywatchissa seurataan nuorten liikkumista Kemin ja Keminmaan alueilla sekä kierretään nuorten suosimia juhlimispaikkoja ulkona. Poliisit takavarikoivat alaikäisiltä nuorilta mahdolliset alkoholituotteet. Tarkoituksena Baywatchilla on huolehtia nuorista. Erittäin päihtyneet nuoret saatetaan kotiin tai poliisien huomaan, jotta mahdollisilta tapaturmilta välttyttäisiin.

Keminmaassa tehdään ehkäisevää päihdetyötä resurssien mukaan. Tällä hetkellä resurssit ovat kuitenkin aika pienet. Keminmaassa on ehkäisevää päihdetyötä tarpeeksi, mutta sitä voisi olla enemmänkin. Tulevaisuudessa Keminmaa pyrkii lisäämään ehkäisevää päihdetyötä. Toivottavasti Keminmaa hyödyntää opinnäytetyössämme olevat kehittämisideat.

4 PÄIHDEKYSELYJEN ANALYSOINTI

Päihdekyselyt vuosina 2002, 2005 ja 2011 ovat muodoiltaan hieman erilaisia. Vuonna 2002 ja 2005 tehdyt päihdekyselyt ovat muodoiltaan samanlaisia, joten näiden kyselyjen kohdalla vertailu oli helpompaa. Vuonna 2011 tehty päihdekysely on paljon aikaisempia kyselyjä laajempi. Sen takia kysymyskohtaiset vastaajamäärät ovat vuonna 2011 suppeampia. Ainoastaan vuonna 2011 on tehty kysely myös 7 luokkalaisille, joten tuloksia ei voitu verrata aiempiin kyselyihin.

Vuosina 2002 ja 2005 päihdekyselyissä on kysytty poltatko tupakkaa, käytätkö alkoholia ja käytätkö nuuskaa. Vuonna 2011 näitä kysymyksiä on edeltänyt kysymykset oletko kokeillut tupakointia, oletko kokeillut alkoholia ja oletko kokeillut nuuskaa. Jos nuori vastasi edellä mainittuihin kysymyksiin, ettei ole kokeillut, hänen ei tarvitse vastata kysymyksiin käytätkö. Osa nuorista ei kuitenkaan seurannut ohjeita ja vastasi molempiin kysymyksiin. Tämän takia vuonna 2011 vastaajamäärät ovat huomattavasti aikaisempia vuosia pienempiä kysymyksissä käytätkö.

4.1 7-luokkalaisten tulokset vuonna 2011

Kysymykseen oletko kokeillut tupakan polttoa vastasi 7-luokan nuorista 102. Heistä 35 on kokeillut tupakan polttoa eli 34,3 %. Kysymykseen poltatko tupakkaa vastasi 62 ja heistä vain 5 eli 8,1 % polttaa tupakkaa.

Kysymykseen oletko kokeillut nuuskaa vastasi 102 ja heistä 21 eli 20,6 % on kokeillut nuuskan käyttöä. Kysymykseen käytätkö nuuskaa vastasi 51 ja heistä 5 eli 9,8 % käyttää nuuskaa. On hyvä asia, että vain 5 nuorta 7 luokkalaisista käyttää nuuskaa.

Alkoholia on kokeillut 12 nuorta 104 vastanneesta ja heistä 10 käyttää alkoholia. On positiivista, että alkoholin käyttäjiä ja kokeilijoita on suhteellisen vähän Kemnimaan keskuskoulun 7-luokkalaisissa.

Kysymykseen oletko kokeillut huumeita vastasi 97 ja heistä yksikään ei ollut kokeillut huumeita. Erittäin positiivista oli huomata vastauksista, että yksikään Keminmaan keskuskoulun 7 luokkalasista ei ollut kokeillut huumeita. 97 vastasi kysymykseen oletko impannut ja vastanneista 3 on kokeillut.

4.2 8- ja 9-luokkalaisten tulokset vuosina 2002,2005 ja 2011

4.2.1 Tupakointi

Vuonna 2011 kysymykseen oletko kokeillut tupakointia vastasi 102 8-luokkalaista nuorta, joista 48 eli 47,1 % ei ole koskaan kokeillut tupakan polttoa.

Taulukko 1. 8lk. vastaukset tupakoinnista

Poltatko tupakkaa?	2002		2005		2011	
	Hiö	%	Hiö	%	Hiö	%
Kyllä	26	25,24	12	10,26	20	30,8
Ei	77	74,76	105	89,74	45	69,2
Yhteensä	103	100,00	117	100,00	65	100,00

Tupakointi laski 14,98 % vuodesta 2002 vuoteen 2005. Vuonna 2011 vastaajia on huomattavasti vähemmän, mutta tupakointi on noussut 5,56 % vuodesta 2002 ja 20,54 % vuodesta 2005. Prosentuaalisesti tupakointi on noussut 8 luokkalaisilla, mutta jos verrataan määrällisesti lukuja toisiinsa, tupakointi on laskenut. Vuonna 2002 tupakoitsijoita on ollut 26 henkilöä kun taas vuonna 2011 niitä on ollut 20 henkilöä. Mikäli vastaajia olisi ollut enemmän vuonna 2011, kyllä vastaajien prosentuaalinen luku voisi olla vähemmän. Osa nuorista, jotka vastasivat kysymykseen oletko kokeillut tupakan polttoa, jätti vastaamatta kysymykseen poltatko tupakkaa.

Vuonna 2011 päihdekyselyissä on kysytty syitä miksi polttaa tupakkaa. Tässä muutamien nuoren vastaukset:

” Joskus ottaa jokin asia päähän, ja joskus emäntä valittaa nii paljon niin on pakko saada. Nykyään siitä on tullut vain tapa.”

”tulee hyvä olo”

”jää koukkuun”

Vuonna 2011 päihdekyselyssä kysyttiin oletko kokeillut tupakan polttoa, johon vastasi 90 nuorta ja heistä 37 ei ole koskaan kokeillut tupakan polttoa.

Taulukko 2. 9lk. vastaukset tupakoinnista

Poltatko tupakkaa?	2002		2005		2011	
	Hlö	%	Hlö	%	Hlö	%
Kyllä	24	22,02	28	23,14	19	34,5
Ei	85	77,98	93	76,86	36	65,5
Yhteensä	109	100,00	121	100,00	55	100,00

Tupakointi on noussut vuodesta 2002 vuoteen 2011 12,48 %. Vuonna 2011 vastanneita on ollut huomattavasti vähemmän. Prosentuaalisesti tupakointi on noussut vuodesta 2002 ja 2005 vuoteen 2011. Määrällisesti tupakointi on vähentynyt, sillä vuonna 2002 tupakoitsijoita on ollut 24 henkilöä ja vuonna 2005 vastaava luku on 28 henkilöä kun taas vuonna 2011 tupakoitsijoita on 19 henkilöä.

Vuonna 2011 päihdekyselyissä on kysytty syitä miksi polttaa tupakkaa. Tässä muutaman nuoren vastaukset:

”aluksi se oli sosiaalista polttamista nykyään siitä on tullut tapa”

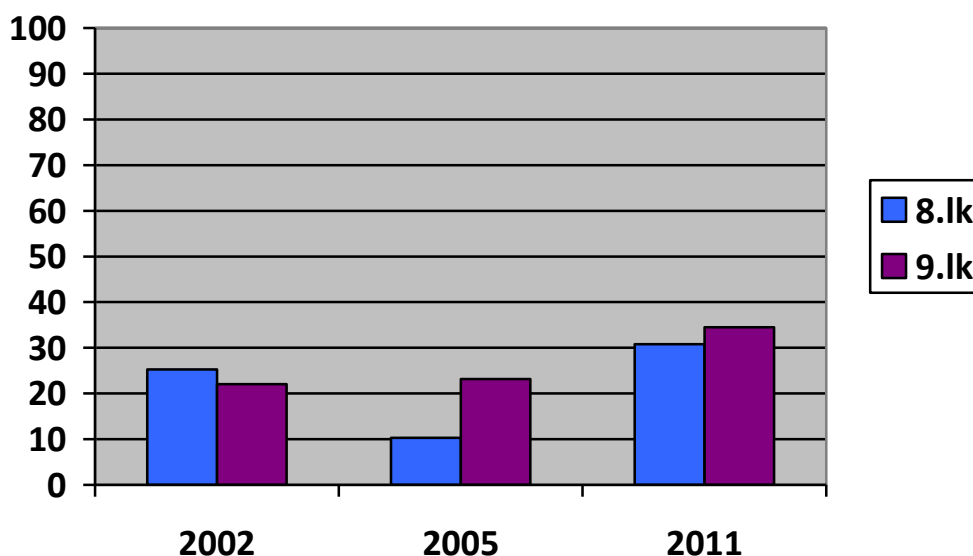
”kaveriporukka polttaa, vaikea olla itse ainoa savuton sellaisessa ympäristössä”

”Joskus tuli kokeiltua ja lopettaminen on vaikeaa”

” Vaikka tiedän, että tupakointi on typerää rento ja miellyttävä olo tupakoimisen jälkeen on ihana. Lisäksi ystävien kanssa tulee harrastettua sosiaalista tupakointia.”

Syynä tupakoimisen lisääntymiseen voi olla esimerkiksi se, että tupakan hinta on pysynyt suhteellisen samana vuosien aikana, mutta nuorten viikkorahat ja kuukausirahat ovat aikaisempia suurempia. Työssämme Keminmaan kunnan nuorisotilojen iltaohjaajina, olemme kuulleet nuorilta heidän viikkorahoistaan, ja sen myötä voisimme todeta, että nuoret saavat aika paljon käyttöönsä rahaa.

Nuoret kokevat tupakan polton sosiaalisena tapana muiden nuorten kanssa. Monet nuoret polttavat tupakkaa, koska kokevat sen olevan osa nuoruutta. Tupakoimaton nuori voi kokea itsensä ulkopuoliseksi, mikäli kaverit polttavat tupakkaa. Tupakoimisen yhteydessä nuoret keskustelevat eri asioista, joten nuoret, jotka eivät polta, voivat luulla jäävänsä hyvien keskustelujen ulkopuolelle.

Kuvio 2. 8.-9.luokkalaisten tupakan polton vertailu 2002, 2005 ja 2011. Kuviossa näkyy kyllä-vastausten määrä.

Vertailussa näkyy selvästi tupakoitsijoiden määrien muutokset. Vain vuonna 2002 8-luokkalaisia tupakoitsijoita on ollut enemmän kuin 9-luokkalaisia tupakoitsijoita. Vuonna 2005 9-luokkalaisia tupakoitsijoita on ollut huomattavasti

enemmän kuin 8-luokkalaisia tupakoitsijoita. Vuonna 2011 tupakoitsijoita on enemmän molemmissa luokissa kuin aikaisemmin.

4.2.2 Nuuskaaminen

Vuonna 2011 kysymykseen oletko kokeillut nuuskaa vastasi 99 nuorta, joista 65 eli 65,7 % ei ole kokeillut nuuskaa. Seuraavassa taulukossa vuonna 2011 vastaajia on ollut hyvin vähän ja sen takia käyttöprosentti näyttää niin suurelta. 8 luokkalaisista 10 nuorta käyttää nuuskaa päivittäin ja 6 käyttää viikoittain eli luvut ovat pieniä.

Taulukko 3. 8lk. vastaukset nuuskan käytöstä

Käytätkö nuuskaa?	2002		2005		2011	
	HIö	%	HIö	%	HIö	%
Kyllä	2	1,98	2	1,77	16	33,3
Ei	99	98,02	111	98,23	32	66,7
Yhteensä	101	100,00	113	100,00	48	100,00

Nuuskan käyttö on lisääntynyt huomattavasti. Vuonna 2002 nuuskaa käytti 2 nuorta. Vuonna 2005 nuuskaa käytti myös 2 nuorta. Vuonna 2011 nuuskaa käyttää 16 nuorta, mikä on aikaisempia vuosia paljon enemmän.

Tarkempaa tietoa nuuskan käytön lisääntymisen syistä ei ole. Syitä voivat olla nuuskan helppo saatavuus, nuuskan käyttäessä ei haise niin kuin tupakoitaessa ja sen käyttöä ei huomaa niin helposti. Urheilijoiden keskuudessa nuuskan käyttö on sallitumpaa kuin tupakointi. Nuorille voi syntyä positiivinen käsitys nuuskan käytöstä, kun osa huippu-urheilijoistakin käyttävää nuuskaa. Monet nuoret eivät välttämättä miellä nuuskan aiheuttavan riippuvuutta, vaikka todellisuudessa nuuska sisältää erittäin paljon riippuvuutta aiheuttavaa nikotiinia.

Vuonna 2011 päihdekyselyssä on kysytty syitä miksi käyttää nuuskaa. Tässä muutamien nuoren vastaukset:

”koska olen riippuvainen”

"käytän joskus kun ei ole tupakkia"

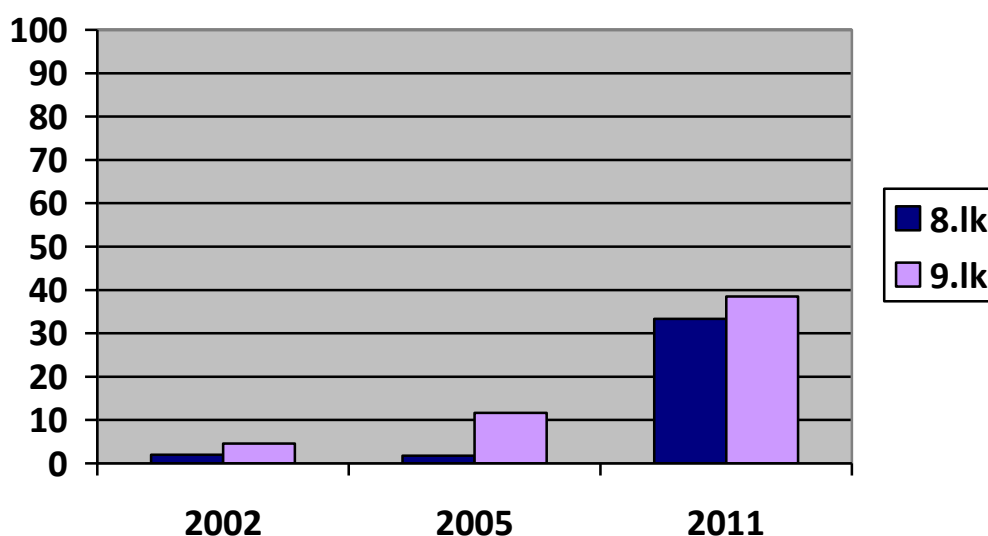
"Jotta kestäis koulua."

Vuonna 2011 kysymykseen oletko kokeillut nuuskaa vastasi 90 nuorta ja heistä 62 eli 68,8 % ei ole koskaan kokeillut nuuskan käyttöä.

Taulukko 4. 9lk.vastaukset nuuskan käytöstä

Käytätkö nuuskaa?	2002		2005		2011	
	Hlö	%	Hlö	%	Hlö	%
Kyllä	5	4,55	14	11,67	15	38,5
Ei	105	95,45	106	88,33	24	61,5
Yhteensä	110	100,00	120	100,00	39	100,00

Nuuskan käyttö on lisääntynyt huomattavasti. Vuodesta 2002 vuoteen 2005 nuuskan käyttö on lisääntynyt 7,12 %. Vuodesta 2002 vuoteen 2011 nuuskan käyttö on noussut 33,95 %. Vuonna 2011 vastaajia on kuitenkin ollut huomattavasti vähemmän kuin aikaisimpina vuosina.

Kuvio 3. 8.-9.luokkalaisten nuuskan käytön vertailu 2002, 2005 ja 2011. Kuviossa näkyy kyllä-vastaukset.

Näinä kolmena vertailuvuotena 9-luokkalaiset nuoret ovat käyttäneet nuuskaa enemmän kuin 8-luokkalaiset. Vuosina 2002 ja 2005 nuuskan käyttö on ollut vähäistä verrattuna vuoteen 2011.

4.2.3 Alkoholin käyttö

Vuonna 2011 kysymykseen oletko kokeillut alkoholia päihtymistarkoituksessa vastasi 99 nuorta ja heistä 57 ei ole koskaan kokeillut alkoholia päihtymistarkoituksessa.

Taulukko 5. 8lk. vastaukset alkoholin käytöstä

Käytätkö alkoholia?	2002		2005		2011	
	Hiö	%	Hiö	%	Hiö	%
Kyllä	53	51,96	51	45,13	30	51,7
Ei	49	48,04	62	54,87	28	48,3
Yhteensä	102	100,00	113	100,00	58	100,00

Alkoholin käyttö on laskenut vuodesta 2002 vuoteen 2005 6,81 %, mutta nousut taas vuodesta 2005 vuoteen 2011 6,57 %. Vuonna 2011 vastaajia on ollut vähemmän kuin muina vuosina. Alkoholin käyttö on laskenut vuodesta 2002 vuoteen 2011. Alkoholin käyttö on ollut korkeimmillaan vuonna 2002.

Ajattelemme, että nuorten juomisen vähentymisen yhtenä syynä voi olla Internetin käyttö. Nykyajan nuoret viettävät vapaa-aikaansa tietokoneella istuen entistä enemmän ja yhdessä tekeminen on sen myötä voinut vähentyä. Nuoret voivat ylläpitää sosiaalisia suhteita helposti Internetin sekä kännyköiden välityksellä, joten kasvotusten tapaaminen ei ole enää välttämätöntä, jos haluaa tietää kaverinsa kuulumiset. Nuorten elämään on tullut esimerkiksi yhteisöpalvelu Facebook, joka mahdollistaa yhteydenpidon kaikkiin nuorten elämässä oleviin ihmisiin, jotka ovat luoneet itselleen facebook-profiilin ja hyväksyneet nuoren facebook-kaverikseen. Facebookin tilapäivitysten ja kuvien avulla pysyy kavereidensa kuulumisista ja tekemisistä selvillä.

Vuonna 2011 päihdekyselyssä on kysytty syitä miksi käyttää alkoholia. Tässä muutaman nuoren vastaukset:

"No huvikseen, jos tylsää tai haluan juhlia."

"Se auttaa unohtamaan inhottavat asiat"

"no kavereitten kans jos halutaan pitää hauskaa:D"

"jos oon jossaki porukassa nii sitte ku muutki juo"

Monesti unohdetaan, että monet eivät suhtaudu päihteisiin ongelmallisina asioina. Nuorilla päihteiden käyttöön voi liittyä positiivisia kokemuksia ja ne ovat muokanneet heidän asennoitumistaan päihteitä kohtaan. Aikuiset osaavat arvioida mahdollisesti paremmin päihteiden käytön myönteisiä ja kielteisiä puolia toisin kuin nuoret, jotka etsivät ensimmäisiä kokemuksia. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 21.)

Usein ehkäisevää päihdetyötä leimaa mielikuva siitä, että nuorten päihteidenkäyttö on täysin kontrolloimatonta ja sääntelemätöntä örvellystä. Taustalla voi kuitenkin olla niin sanottua raskasta sosiaalisuutta. Raskaalla sosiaalisuudella tarkoitetaan tahdikasta ja itseisarvoista yhdessäoloa, joka syventää nuorten välisiä sosiaalisia suhteita sekä ystävyyttä ja niihin liittyviä kokemuksia ja merkityksiä. Päihtymistila voi auttaa parantamaan kommunikaatiota ja se voi edesauttaa läheisten ihmissuhteiden syntymistä ja niillä voi olla merkitystä pidemmällekin nuoren elämässä. (Viitanen 2010, 55.)

Yleinen käsite siitä, että nuorena kokeillaan asioita voi saada nuoren ajattelemaan, että hänen olisi pakko kokeilla, koska on nuori. Nuorilla sosiaalinen paine on kova. Kun muut kaverit kokeilevat alkoholia ja muita päihteitä, on muiden nuorien vaikea pysyä niistä erossa. Nuoren heikko itsetunto, yksinäisyys ja päihdemyönteinen painostus voivat saada nuoren kokeilemaan päihteitä. Päihteiden ajatellaan olevan jotenkin hienoa ja että niiden avulla nousisi muiden nuorten suosioon. Onneksi kuitenkin monet nuoret näkevät päihteet huonona

asiana ja pysyvät niistä kaukana. Ensimmäiset kokemukset voivat olla sen verran järkyttäviä nuorelle, että päihteiden käyttäminen loppuu ennen kuin se edes ehtii alkaa.

Vuonna 2011 kysymykseen oletko kokeillut alkoholia päihtymistarkoituksessa vastasi 89 ja heistä 48 ei ole koskaan kokeillut alkoholia päihtymistarkoituksessa.

Taulukko 6. 9lk. vastaukset alkoholin käytöstä

Käytätkö alkoholia?	2002		2005		2011	
	Hlö	%	Hlö	%	Hlö	%
Kyllä	79	70,54	73	59,84	35	68,6
Ei	33	29,46	49	40,16	16	31,4
Yhteensä	112	100,00	122	100,00	51	100,00

Alkoholin käyttö on laskenut vuodesta 2002 vuoteen 2005 10,7 %, mutta nousut taas vuodesta 2005 vuoteen 2011 8,76 %. Alkoholin käyttö on laskenut vuodesta 2002 vuoteen 2011 1,94 %. Vuonna 2011 vastaajia on ollut vähemmän kuin muina vuosina. Vuonna 2002 alkoholin käyttäjiä on ollut 79 henkilöä kun taas vuonna 2011 alkoholin käyttäjiä on 35 henkilöä. Alkoholin käyttö on ollut korkeimmillaan vuonna 2002 ja silloin käyttäjiä on ollut todella paljon.

Vuonna 2011 päihdekyselyssä on kysytty syitä miksi käyttää alkoholia. Tässä muutaman nuoren vastaukset:

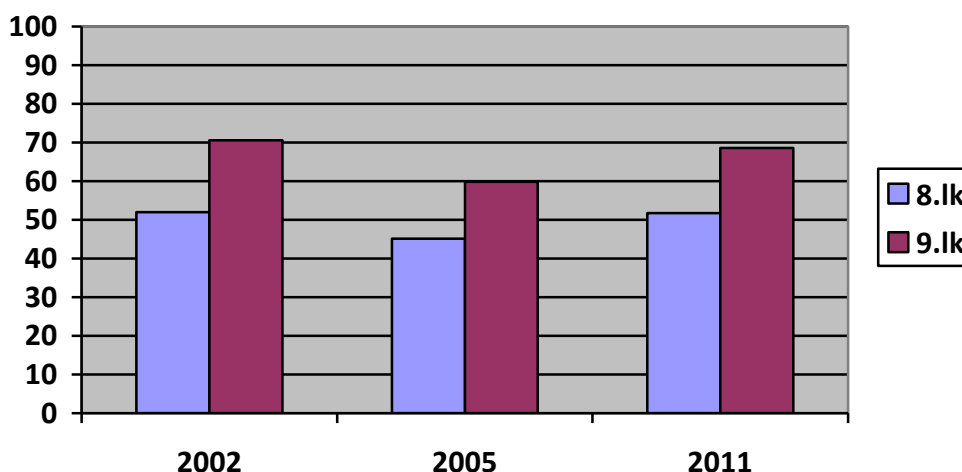
”No olisi noloa odottaa että on täysi-ikäinen”

”Se on kivaa välillä:)”

”Joskus on mukava heittää aivot narikkaan ja pitää kunnolla hauskaa, jos juominen ei mene överiksi päihtyminen on yleensä mukavaa.”

”Jotta kestää koulua.”

”Nuoret mieltävät päihteet aikuisuuteen. Ympäristön esimerkit antavat kuvan päihteistä ja niihin kuuluvista rituaaleista sekä tavoista. Erityisesti alkoholi suhteen jo kulttuurimme antaa paljon toimintamalleja. Suomalainen juo suruunsa, selvin päin ei tanssita tai lauleta, juhannus menee jurrissa ja jouluna maistellaan viiniä. Koskenkorva on suomalainen perinnejuoma, jonka nauttiminen on yhtä hohdokasta kuin kossun kollegoidenkin juominen. Hohdokkuutta lisää median nostatus suomalaisista sankaritarinoista, jotka tehdään päihtyneenä. Suuren suosion saanut suomalainen versio Big Brotherista perustuu täysin humalahortoiluun. Aikuisuuteen valmistuvilla nuorilla on kova tahto kokeilla ja tuntea tämä hohdokkuus. Lainsäädäntö aiheuttaa kuitenkin ristiriidan ja aikuiset näyttävät ristiriitaista esimerkkiä. Nuorten päihteiden käyttöön on lain mukaan nollatoleranssi, jota aikuiset mielellään ylläpitävät ilman selkeitä perusteluja. Se on lailla kielletty, piste. Kielletty hedelmä kiinnostaa aina.” (Helmiö, Susanna 2010, 106.)

Kuvio 4. 8.-9.luokkalaisten alkoholin käytön vertailu 2002, 2005 ja 2011. Kuviossa näkyy kyllä-vastaukset.

Jokaisena vuotena alkoholin käyttäjämäärä on ollut korkea. 9-luokkalaisia alkoholin käyttäjiä on enemmän kuin 8-luokkalaisia. Tulevaisuudessa toivomme, että alkoholin käyttäjämäärä lähtisi huimaan laskuun.

4.2.4 Huumeiden kokeilu ja käyttö

Huumeiden kokeileminen 8-luokkalaisten keskuudessa on noussut vuodesta 2002 vuoteen 2011 2,46 %. Huumeiden kokeileminen laski vuodesta 2002 vuoteen 2005, mutta on noussut vuoteen 2011. Vuonna 2002 huumeita on kokeillut 99 vastaajasta 4, vuonna 2005 huumeita on kokeillut 117 vastaajasta 1 ja vuonna 2011 vastaajia oli 92, joista huumeita on kokeillut 6.

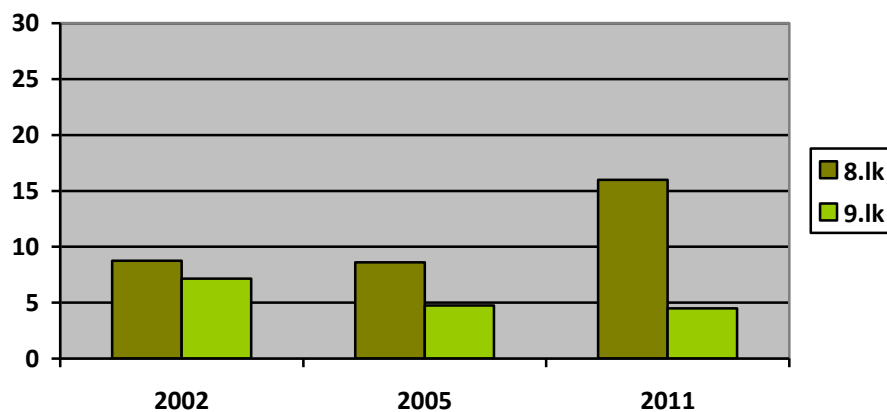
Huumeiden kokeileminen 9-luokkalaisten keskuudessa on noussut 1,44 % vuodesta 2002 vuoteen 2005 ja 1,17 % vuodesta 2005 vuoteen 2011. Vuonna 2002 huumeita on kokeillut 112 vastaajasta 2 henkilöä, vuonna 2005 kokeilijoita on ollut 124 vastaajasta 4 ja vuonna 2011 kokeilijoita on ollut 90 vastaajasta 4.

Keminmaassa huumeita kokeillaan ja käytetään hyvin vähän. Syitä huumeiden kokeiluun tai käyttöön voi olla rajojen rikkomisen halu. Nuori voi ajatella, että huumeiden avulla pääsisi irti arjesta. Todellisuus kuitenkin on, että huumeiden kokeileminen voi jo aiheuttaa vakavia seurauksia. Keminmaassa huumeiden kokeileminen voi mahdollisesti olla helppoa, koska Keminmaa on lähellä Ruotsin rajaa, josta salakuljetetaan huumeita Suomen puolelle.

Huumeiden käyttö on noussut 6,2 % vuodesta 2002 vuoteen 2011 8-luokkalaisten keskuudessa. Vuosina 2002 ja 2005 huumeiden käyttäjiä ei ole ollut. Vuonna 2011 vastaajia on 32 ja heistä 2 käyttää huumeita.

Huumeiden käyttö on noussut 7,7 % vuodesta 2002 vuoteen 2011 9-luokkalaisten keskuudessa. Vuosina 2002 ja 2005 huumeiden käyttäjiä ei ole ollut. Vuonna 2011 vastaajia on 26 ja heistä 2 käyttää huumeita.

4.2.5 Imppaaminen

Kuvio 5. 8- ja 9-luokkalaisten imppaamisen vertailu

Imppaaminen eli liimojen, liuottimien ja muiden kemikaalisten aineiden haistelemisen kokeilu on noussut vuodesta 2002 vuoteen 2011 7,26 % 8-luokkalaisten keskuudessa. Vuonna 2002 imppaamista oli kokeillut 9 nuorta, vuonna 2005 vastaava luku on 10 ja vuoden 2011 päihdekyselyssä kokeilijoita on 15 nuorta.

Imppaamisen kokeilu 9-luokkalaisilla on laskenut vuodesta 2002 vuoteen 2011 2,64 %. Vuodesta 2002 vuoteen 2005 imppaamista kokeilleiden määrä on laskenut 8 kokeilijasta 6 ja vuonna 2011 kokeilijoita on ollut 4.

8.luokkalaisten imppaamisen kokeilut olivat hieman nousseet, kun taas 9. luokkalaisten kokeilut olivat laskeneet. Onneksi kuitenkin kokeilijaluvut ovat pieniä, koska imppaamisessa on mahdotonta annostella impattavan aineen määrää ja sen takia imppaaminen on vahingollisempaa kuin alkoholin juominen.

4.3 Energiajuomien käyttö vuonna 2011

Taulukko 7. nuorten energiajuomien käyttö vuonna 2011

2011	7lk.		8lk.		9lk.	
	Hlö	%	Hlö	%	Hlö	%
Kyllä, viikottain	48	47,1	44	44,9	33	37,5
Kyllä, päivittäin	3	2,9	12	12,2	7	8,0
Ei	51	50,00	42	42,9	48	54,5
Yhteensä	102	100,00	98	100,00	88	100,00

Keminmaan keskuskoulun oppilaista melkein puolet käyttää energiajuomia viikottain. Eniten päivittäistä energiajuomien käyttöä on 8 luokkalaisilla. Hyvä asia on, että päivittäinen käyttö kaikissa ikäluokissa on kohtalaisen pieni.

Nuorisotilalla olemme yleisesti kyselleet nuorilta syitä energiajuomien käyttöön ja suurin osa sanoo juovansa energiajuomia, koska ne maistuvat hyvälle. Nuoret eivät aina hae niin sanottua energiaa, vaikka juovatkin energiajuomia. Nuoret sanoivat myös että ostavat energiajuomia, koska osa energiajuomista on

halvempia kuin esimerkiksi limskat. Nuorisotilalla pyritään kuitenkin kertomaan nuorille energiajuomien haitoista.

”Energiajuomien käyttö näkyy levottomuutena ja painon nousuna.” – Keminmaan keskuskoulun terveydenhoitaja

4.4 Keminmaa seudullisessa vertailussa

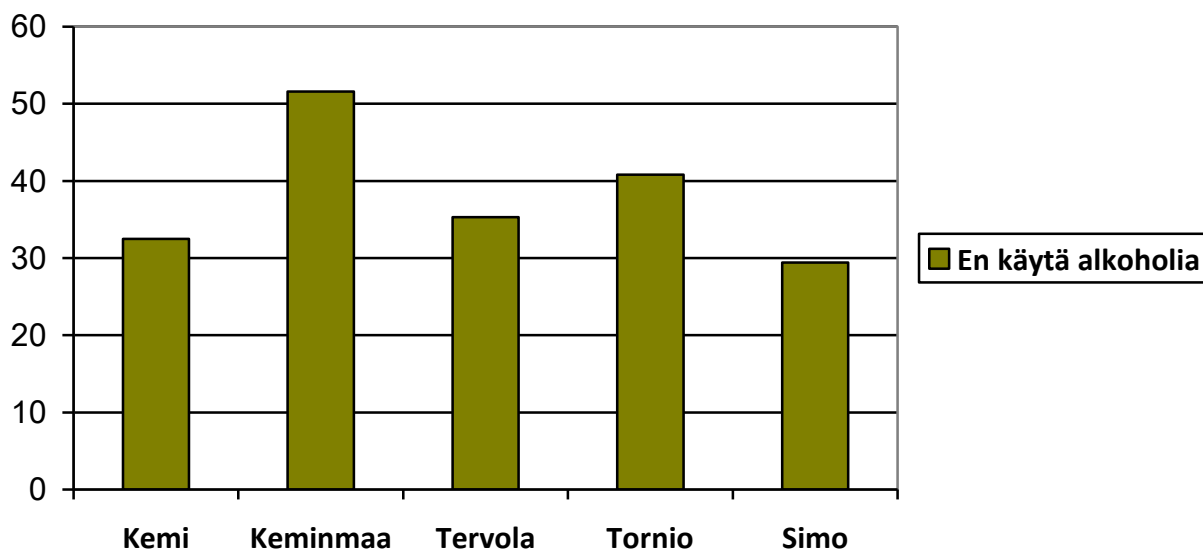
Seudullisessa vertailussa verrataan Kemin, Keminmaan, Tervolan, Tornion ja Simon nuorten päihteiden käyttöä vuonna 2011. Kemiläiset nuoret ilmoittivat kyselyssä, että 82 % heistä ei tupakoi. Kemissä oli eniten nuoria jotka eivät tupakoi. Torniossa 77 % nuorista ilmoitti etteivät he tupakoi. Keminmaalaisen nuorten kohdalla luku on 76 %, Tervolassa 69 % ja Simossa 66 %. Kunnittain tarkasteltuna eniten nuuskaa käyttävät keminmaalaiset ja kemiläiset nuoret. Vähiten nuuskaa käyttävät simolaiset nuoret. Keminmaassa kuitenkin 74,10 % ei käytä nuuskaa. Simossa 87,90 % ei käytä nuuskaa. (Wiens 2011.)

Alkoholin kokeiluissa oli jonkin verran eroja näiden kuntien välillä. Seuraavassa kuviossa on niiden nuorten osuus, jotka ovat kokeilleet alkoholia päihtymistarkoituksessa. Kuten kuviosta näkyy, vähiten alkoholia olivat kokeilleet keminmaalaiset nuoret. (Wiens 2011.)

Olen kokeillut alkoholia päihtymistarkoituksessa	
Simo	51,9 %
Kemi	41 %
Tornio	33,7 %
Tervola	32,8 %
Keminmaa	32,5 %

Kuvio 6. Seudulliset alkoholin kokeilut päihtymistarkoituksessa. (Wiens 2011.)

Kuviossa näkyy niiden nuorten osuudet, jotka eivät käytä alkoholia. Vähiten alkoholia käyttävät keminmaalaiset nuoret, mikä on samansuuntainen tulos edellisen kuvion tulosten kanssa eli keminmaalaiset nuoret kokeilevat alkoholia alueen kuntien nuorista vähiten. (Wiens 2011.)

Kuvio 7. En käytä alkoholia seudullisessa vertailussa. (Wiens 2011.)

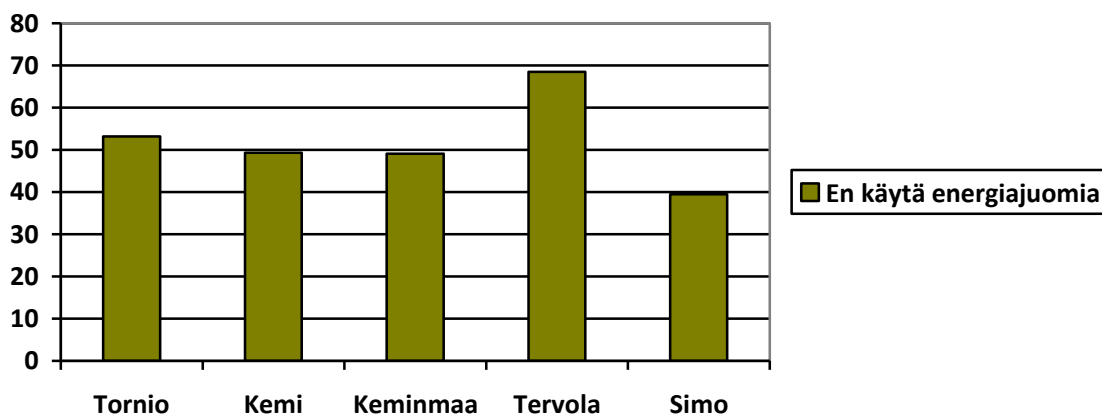
Lähes 93 %:lle alueen nuorista ei ollut tarjottu huumeita. Kunnittain tarkasteltuna eniten huumeita oli tarjottu simolaisille nuorille ja vähiten keminmaalaisille nuorille. Alueen nuorista 97,1 % vastasi, että ei koskaan ole kokeillut mitään huumeita. Kunnittain tarkasteltuna huumeita oli kokeillut eniten keminmaalaiset nuoret (3,6 %) ja torniolaiset nuoret (3,2 %). Vähiten oli kokeilua ollut tervolalaisilla nuorilla (1,7 %). (Wiens 2011.)

En käytä huumeita	
Keminmaa	95,7 %
Kemi	95,2 %
Tervola	95,5 %
Tornio	93,9 %
Simo	88,9 %

Kuvio 8. Seudullinen vertailu huumeiden käytöstä. (Wiens 2011.)

Kuten oheisessa kuviossa näkyy, Keminmaassa huumeita käytetään vähiten. Keminmaassa huumeiden käyttäjiä on 4,3 %. Eniten huumeiden käyttöä on Simossa. Simossa huumeiden käyttäjiä on 11,1 %. (Wiens 2011.)

Alueen kaikista nuorista 90,6 % vastasi, että ei ole koskaan impannut. Kunnittaisessa tarkastelussa eniten imppaamista olivat kokeilleet simolaiset (15,1 %) ja torniolaiset nuoret (9,1 %). (Wiens 2011.)

Kuvio 9. En käytä energiajuomia seudullisessa vertailussa. (Wiens 2011.)

Kaikista alueen nuorista yli 50 % ilmoitti, että ei käytä energiajuomia. Jos energiajuomia käytettiin, käyttö oli enemmän viikoittaista kuin päivittäistä käyttöä. (Wiens 2011.)

5 TEEMAHAASTATTELUJEN ANALYSOINTI

Haastattelimme Keminmaan kunnan vapaa-aikasihteeriä ja nuoriso-ohjaajaa, Keminmaan keskuskoulun terveydenhoitajaa ja koulukuraattoria sekä Kemin kihlakunnan poliisia. He ovat Kemi-Keminmaan Inforyhmän jäseniä ja jokainen heistä on oman työnsä edustaja Inforyhmässä. Haastattelumuotona käytimme teemahaastattelua.

5.1 Haastateltavien taustatiedot

Keminmaan kunnan nuorisotoimen vapaa-aikasihteeri on 38-vuotias ja hän on ollut Keminmaan kunnan nuorisotoimella töissä vakituisena vuodesta 2003 ja työhön kuuluvat nuoriso-liikunta, raittiustyö ja nuorten ehkäisevä päihdetyö. Hänelle kuuluu hallinnolliset tehtävät ja hän on esimiehenä nuoriso-liikunnassa ja raittiustyössä. Hän on ollut osallisena Inforyhmässä vuodesta 2003.

Keminmaan kunnan nuorisotoimen nuoriso-ohjaaja on 32-vuotias nainen ja hän on ollut työssään noin 5 vuotta. Työn toimenkuva on nuorisotoimen ohjaustehtävät, mutta myös liikunta- ja raittiuspöülen tehtävät. Inforyhmän jäsenenä hän on ollut noin 3 vuotta.

Kemin kihlakunnan poliisi on 45-vuotias mies, virka-arvoltaan ylikonstaapeli. Hän on ollut työssään melkein 23 vuotta ja ollut osallisena Inforyhmässä yli 10 vuotta.

Keminmaan terveyskeskuksen terveydenhoitaja on 52-vuotias nainen ja työskentelee Keminmaan terveyskeskuksen koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa. Hänen työpisteensä on Keminmaan keskuskoululla. Hän on ollut työssään 13 vuotta. Myös Inforyhmässä hän on ollut mukana 13 vuotta. Viime vuosien aikana osallisuus Inforyhmässä on jäänyt kuitenkin vähäiseksi, koska aikataulut eivät sovi yhteen työn kanssa.

Keminmaan kunnan koulukuraattori on 42-vuotias nainen. Hän on ollut koulukuraattorina Keminmaassa toista vuotta. Hän on osallisena Inforyhmässä myös toista vuotta.

5.2 Analysointi

Haastattelimme siis 5 Inforyhmän jäsentä. Haastatteluissa kysyimme heidän näkemyksiään Keminmaan ehkäisevästä päihdetyöstä, ehkäisevästä päihdetyöstä yleensä, kehittämisideoita Keminmaan kunnalle sekä Inforyhmälle ja nuorten päihteiden käytöstä (liite 1).

Halusimme tietää mitä Inforyhmän jäsenet sanovat ehkäisevästä päihdetyöstä yleensä. Vastauksissa löytyi samoja piirteitä, mutta kuitenkin huokui jokaisen oma näkökulma asiasta.

”Ehkäisevä päihdetyö on nuorten kanssa työskentelemistä, saataisiin hyviä tuloksia ennaltaehkäisevällä päihdetyöllä nuorten päihdekyselyissä ja nuorten päihteiden käyttö vähenisi (kaikki päihteet).” – Keminmaan kunnan nuoriso-ohjaaja

Keminmaan kunnan vapaa-aikasihteeri mieltää ehkäisevän päihdetyön työksi, joka olisi tärkeämpää kuin korjaava työ. Tällöin pystyttäisiin puuttumaan varhaisessa vaiheessa nuorten päihdeongelmiin kertomalla nuorille päihteistä ja niiden vaikutuksista. Ehkäisevää päihdetyötä tehdään kouluilla ja nuorisotiloilla. Kemin kihlakunnan poliisi on samaa mieltä varhaisesta puuttumisesta, koska moni huono ura lähtee siitä, että aletaan käyttää päihteitä varhaisessa iässä, jonka takia koulut jäävät kesken.

Haastateltavien mukaan ehkäisevään päihdetyöhön pitäisi lähteä siitä, että saataisiin nuoret pysymään erossa päihteistä. Kolme haastateltavista on sitä mieltä, että tällä hetkellä nuoret kokeilevat päihteitä liian nuorina. Koskaan ei kuitenkaan päästä siihen, että nuoret aloittaisivat päihteiden käytön vasta 18-vuotiaina, mutta tulee pyrkiä siihen, että he eivät kokeilisi vielä ala-asteikäisenä. Nuoria tulisi kannustaa hyviin harrastuksiin ja terveisiin elämäntapoihin. He olivat myös sitä mieltä, että kaikkien aikuisten tulisi olla hyvänä esimerkkinä lapsille ja nuorille. Jo pienille lapsille tulisi opettaa, kuinka sanoa ei. Lapsien tulisi opetella ajattelemaan omalla järjellä, eikä suostua ryhmäpaineen alla kaikkeen.

Jokainen haastateltava oli sitä mieltä, että nuorten keskuudessa täysin raittiiden määrä on noussut, mutta ne jotka käyttävät päihteitä, käyttävät niitä paljon. Kemian kihlakunnan poliisi kertoi, että 1990-luvun lopulla ei tarvinnut viedä nuoria ensiapupoliklinikalle, kun taas nykyään nuoret ovat niin huonossa kunnossa juotuaan alkoholia, etteivät omin avuin pääse mihinkään.

”Mitä on tehnyt tätä työtä ja mitä näkee päihdekyselyistä, nuoret käyttävät valitettavasti päihteitä, mutta onneksi se on ollut laskusuunnassa. Huolestuttavaa on se, että ne jotka käyttää päihteitä, käyttää sitä aika isoja määriä ja kun kuitenkin puhutaan alaikäisestä.” – Keminmaan kunnan vapaa-aikasihteeri

Neljä haastateltavista oli yhtä mieltä siitä, että nuuskan käyttö on lisääntynyt. Nuuskan käytön lisääntyminen on havaittavissa nuorisotiloilla, kun nuuskaa löydyttyä sieltä ja täältä. Koululta tulee myös samanlaista tietoa nuuskan käytöstä. Nuuskaa käyttävät jopa jo osa ala-asteikäisistä.

Keminmaa yrittää saada hankerahoitusta etsivää nuorisotyöntekijää varten. Toivottavasti rahoitus saadaan, koska Keminmaassa on tarvetta etsivälle nuorisotyöntekijälle, jotta nuorisotiloja ei tarvitsisi laittaa kiinni niiltä nuorilta, jotka siellä haluavat olla.

”Etsivä nuorisotyöntekijä kuulostaa hyvältä, jotta pystyttäisiin täyspäiväisesti painottamaan siihen, että haetaan nuoria, jotka ovat jo ajautuneet huonoille raiteille. Pitkässä juoksussa se olisi pelkkää säästöä ja moni nuori voisi pelastua.” – Kemin kihlakunnan poliisi

Haastateltavat toivovat kovasti, että Inforyhmän toimintaa saataisiin kehitettyä. Tällä hetkellä resurssit ovat aika pienet ja kokoukset harvassa, koska aikataulut eivät sovellu yhteen. Keminmaan kunnan nuoriso-ohjaajan mielestä isompien tapahtumien ja merkkipäivien toimintaa voisi kehittää vielä paremmaksi. Vapaa-aikasihteeri toivoo Inforyhmän kehittämiseltä, että pystyttäisiin panostamaan enemmän ehkäisevään päihdetyöhön, jotta voitaisiin olla siellä missä nuoret ovat ja auttaa heitä tarvittaessa. Koulukuraattori toivoo uusia toimintamalleja Inforyhmän toimintaan.

Kaikki haastateltavat ovat sitä mieltä, että Keminmaassa ehkäisevää päihdetyötä voisi olla enemmänkin. Tällä hetkellä sitä tehdään pienten resurssien mukaan. Vaikka resurssit olisivat suurempia, ei se kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki voitaisiin päihteiltä pelastaa. Haastateltavat toivovat uusia menetelmiä ja etsivälle nuorisotyöntekijälle olisi tarvetta. Keminmaassa ehkäisevää päihdetyötä tekee nuorisotoimi yhdessä Inforyhmän kanssa.

Ehkäisevä päihdetyö on onnistunut osaltaan Keminmaassa. Päihdekyselyistä näkyy, että alkoholin käyttö on pienessä määrin laskenut vuodesta 2002 vuoteen 2011. Keminmaan kunnan vapaa-aikasihteeri kertoo, että kun Baywatch toimintaa aloiteltiin, oli näky katastrofaalinen, koska nuoria ja tyhjiä pulloja oli kaupunki täynnä. Nykyään nuoria ja pulloja on kaupungeilla vähemmän, koska nuoret tietävät Inforyhmän Baywatch- toiminnasta. Meidän mielestämme olisi erittäin tärkeää saada etsivä nuorisotyöntekijä Keminmaahan ja lisää ehkäisevää päihdetyötä, jotta saataisiin keminmaalaisten nuorten päihteiden käyttö vähemmän reilusti, koska päihdekyselyjen mukaan esimerkiksi alkoholin käyttö 9-luokkalaisten keskuudessa on vuosittain ollut prosentuaalisesti korkealla. Kun alkoholin käyttäjiä on reilusti yli 50 % vastaajista, on silloin tarvetta kehittää ehkäisevää päihdetyötä.

Haastateltavat toivoisivat myös seudullista yhteistyötä enemmän. Olisi hyvä saada esimerkiksi yhteiset käyttäytymissäännöt eri kuntien nuorisotiloille. Yhteisillä pelisäännöillä varmistettaisiin se, että nuoret eivät voi vedota siihen, että toisella nuorisotilalla saa tehdä eri tavalla. Seudullista Inforyhmän yhteistyötä on jo aloitettu hiljalleen. Toivotaan, että yhteistyö lähtee kunnolla käyntiin ja jatkuu pitkälle tulevaisuuteen. Päihdekyselyjen tuloksia voitaisiin yhdessä seudullisesti kokoontua pohtimaan ja vertailemaan joka vuosi, jotta saataisiin kartoitettua muiden kuntien tilanteet ja pystyttäisiin antamaan tukea ehkäisevässä päihdetyössä.

6 KEHITTÄMISIDEAT

Opinnäytetyön tavoitteena on parantaa ja kehittää Keminmaan kunnan ehkäisevää päihdetyötä. Kehittämisideat syntyivät teemahaastatteluiden ja omien kokemuksiemme pohjalta. Tärkeintä olisi saada enemmän ehkäisevää päihdetyötä Keminmaahan.

Kehittämisideoina Keminmaan kunnan nuorisotoimen ehkäisevälle päihdetyölle sekä Inforyhmälle ovat seuraavat: etsivän nuorisotyöntekijä Keminmaan kunnalle, lisää päihdevalistuksia ja päihdekasvatusta, joiden sisältöä tulisi parantaa ja kehittää, ehkäisevää päihdetyötä Internetissä ja seudullista yhteistyötä enemmän.

Keminmaan kunta tarvitsisi etsivän nuorisotyöntekijän, jotta nuorisotiloilla työskentelevien iltaohjaajien ei tarvitsisi sulkea nuorisotiloja sen takia, että täytyy lähteä etsimään missä nuoret ovat. Nuorisotilojen sulkeminen aikaisemmin on epäreilua niitä nuoria kohtaan, jotka ovat sillä hetkellä nuorisotilalla. Etsivä nuorisotyöntekijä voisi tulla vaikka projektien muodossa tai vakituisena työntekijänä. Etsivä nuorisotyöntekijä voisi puuttua jo havaittavissa oleviin riskitapauksiin ja jalkautua etsimään nuoria useammin kuin se on tällä hetkellä mahdollista. Kaikki ehkäisevää päihdetyötä Keminmaassa tekevät ovat sitä mieltä, että etsivälle nuorisotyöntekijälle on tarvetta. Etsivän nuorisotyöntekijän avulla nuoret tajuaisivat saavansa apua tarvittaessa ja ne nuoret, jotka ovat jo riskiryhmässä, näkisivät, että on joku joka auttaa juuri heitä.

Keminmaassa tehdään päihdevalistuksia nuorille, mutta uutena kehittämisideana olisi lisätä päihdevalistuksia ja päihdekasvatusta ja muokata jo olemassa olevien sisältöä. Päihdevalistuksien muokkaus tulisi aloittaa siitä, että liiallinen ainekeskeisyys täytyisi jättää pois. Nuorille tulisi puhua ns. nuorten kieltä ja täytyisi ottaa huomioon syyt miksi nuoret käyttävät tai alkavat käyttämään päihteitä, ei vain kertoa tietoa päihteiden terveyshaitoista. Konkreettiset esimerkit toimivat paremmin kuin vuosikymmenien päästä ilmaantuvat sairaudet. Nuoret elävät tässä ja nyt. Harvemmin nuoret murehtivat tulevaisuutta kovinkaan pitkäl-

le. Keminmaan keskuskoulussa voitaisiin lisätä päihdekasvatusta. Erilaisilla kampanjoilla voitaisiin yrittää saada nuoria päihteitä vastaan.

Yksi kehittämisideoista on ehkäisevää päihdetyötä Internetissä. Nuoriso viettää niin paljon aikaa Internetissä, joten heidät on helppo tavoittaa sitä kautta. Keminmaan nuorisotoimella on Facebook profiili, jonka kavereita osa nuorista on. Siellä nuorisotyöntekijät voivat informoida nuoria nuorisotoimen tapahtumista. Facebookissa nuoret joutuisivat kuitenkin kysymään asioita omalla nimellään, joten kysymykset jäävät silloin vähälle. Nuorten tulisi pystyä keskustelemaan Internetissä nuorisotyöntekijän kanssa myös anonyymisti. Keminmaan kunnan nuorisotoimen Internet-sivut pitäisi uudistaa ja päivittää. Siellä voisi olla myös mahdollinen lokero, mihin voisi jättää anonyymisti mieltä askarruttavia kysymyksiä, joihin nuorisotyöntekijä vastaisi tietyn ajan sisällä. Mikäli Keminmaahan saadaan etsivä nuorisotyöntekijä, voitaisiin panostaa Internetissä tehtävään päihdetyöhön enemmän, sillä tällä hetkellä Keminmaan nuorisotyöntekijät ovat ylityöllistettyjä.

Seudullista yhteistyötä voitaisiin myös parantaa ja kehittää. Yhteisillä peli- ja käyttäytymissäännöillä saataisiin kuntien yhteistyö parantumaan. Palaverit eri kuntien kanssa olisivat tarpeellisia, koska niissä voitaisiin käydä läpi uusimmat nuorten ja kunnan kuulumiset. Jotta kunnat tietäisivät uusimmat trendit toisessa kunnassa, täytyy kuntien välinen viestintä toimia. Sen avulla kunta pystyy varautumaan mahdollisiin uusiin trendeihin. Kunnat voisivat auttaa toisia kuntia nuorisotyössä.

6.1 Etsivä nuorisotyö

Käsitteen etsivä nuorisotyö on luonut norjalainen psykologi Haldis Hjord. Hän toimii psykologina virastoissa, joiden antaman avun tavoittamattomiin jäi osa nuorista. Hjord kehitti uudenlaisia työmuotoja tukea tarvitsevien nuorten toimialueille eli kaduille ja asumalähiöihin. (Mönkkänen 1999, 45.) Kartoitus ja havainnointi, etsiminen, kontaktin otto, luottamuksen rakentaminen ja syventäminen, motivointi niin sisäiseen kuin ulkoiseenkin muutokseen sekä ohjaaminen

olemassa oleviin auttamis- ja palvelujärjestelmiin kuuluvat etsivän työn menetelmiin. (Huhtajärvi 2007, 447.)

Suomalainen perinteinen etsivä työ on erilainen käsitteenä kuin pohjoismainen ja etenkin norjalainen etsivä työ. Suomalainen etsivä työ saatetaan rinnastaa termeihin kenttätyö tai jengityö. Pohjoismaisessa etsivässä työssä pääpaino on ongelmanuorissa, joiden kanssa työskenneltäessä käytetään hyväksi sosiaalityön menetelmiä. Norjalaisessa etsivässä työssä näkyy selvästi psykiatristen vaihtoehtoliikkeiden vaikutus. (Hjort 1995, 3.)

Etsivässä työssä asiakassuhde perustuu vapaaehtoisuuteen, joten työntekijä ja asiakas ovat tasavertaisina samalla viivalla. Yhdessä he tarkastelevat asiakkaan sen hetkistä tilannetta ja suuntautuvat tulevaisuuteen, jos asiakas sen vain sallii. Tällöin kumpikaan ei ole oikeassa tai väärässä. Tällainen lähestymistapa auttaa työntekijää kohtaamaan työssään niin ammatillisen kuin yksityisen miinänsä, jolloin hän pystyy tiedostamaan itsensä kokonaisuutena asiakastilanteessa. Etsivän työn työntekijä tarvitsee työnohjausta ja teoreettisia rakenteita tuekseen, koska hän altistaa itsensä työssään. (Hjort 1995, 3.)

Nuorten parissa tehtävä etsivä työ on joukko työmuotoja, joita käytetään kunnissa. Etsivässä nuorisotyössä täytyy ensiksi tunnustaa se tosiasia, että on olemassa nuoria, joita entuudestaan olemassa olevat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut eivät tavoita, vaikka he niitä tarvitsisivat. Etsivällä toiminnalla apu viedään sinne, missä nuoret viettävät aikaansa. Silloin nuoret saavat omassa ympäristössään tutustua aikuisiin, jotka auttavat ja nuoret pystyvät kehittämään luottamusta aikuisiin. (Hjort 1995, 15.) Keminmaassa etsivä nuorisotyöntekijä voisi etsiä nuoria nuorten suosimista ajanviettopaikoista ja seurata nuoria ja heidän käyttäytymistään esimerkiksi koulujen alueilla. Seuraamalla nuoria voitaisiin mahdollisesti vähentää kouluihin kohdistuvaa ilkivaltaa. Keminmaassa yksikin etsivä nuorisotyöntekijä voisi saada aikaan hyviä tuloksia. Uskomme, että nuoret ottaisivat etsivän nuorisotyöntekijän hyvin vastaan ajan kanssa.

Etsivän nuorisotyön tavoitteita on monia. Etsivässä työssä etsitään yksilöittäin tai ryhmissä lapsia ja nuoria, jotka ovat avun tai tuen tarpeessa, mutta eivät ole

lainkaan tai vain riittämättömästi olemassa olevien järjestöjen ja laitosten tavoitettavissa. Pyritään solmimaan nuoriin kontakti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Motivoidaan heitä vaihtoehtoiseen toimintaan ja välitetään sen tarjontaa sekä hakemaan muuta apua ja hoitoa, jos siihen on tarvetta. Opetetaan nuoria hyödyntämään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja pyritään siihen, että näillä palveluilla on nuorille ja lapsille sopivaa tarjontaa. Ongelmien kehittymistä lapsilla ja nuorilla pyritään ehkäisemään joko epäsuorasti ympäristöön vaikuttamalla tai suoraan lasten ja nuorten parissa toimimalla. Tavoitteena on myös koota tietoja lasten ja nuorten elinoloista ja tehdä aloitteita niistä toimista, jotka voisivat parantaa niitä. (Hjort 1995, 17 – 18.)

Yksi etsivän työn perusajatuksena on se, että etsinnän kohteet tarvitsevat apua, vaikka he itse eivät välttämättä niin kokisikaan. He eivät tiedä mistä he voivat saada apua ja mitä he voivat vaatia tai heidät on petetty ja he ovat lakanneet hakemasta apua. Kohteen saadessa kontakti etsivän työn tekijään, voi hän ymmärtää avun tarpeensa. Kohde ei välttämättä ilmaise avuntarvettaan sanoilla, vaan voi näyttää sen muilla keinoin. Tällöin työntekijän on pyrittävä vastaanottamaan kokonaisviesti. Asiakkaan ja ammattilaisen vuorovaikutusprosessissa voi tulkinta ongelmasta muuttua ja sitä täytyy pyrkiä välttämään. (Hjort 1995, 19.) Keminmaan etsivä nuorisotyöntekijä voisi etsiä nuoria, jotka eivät ole esimerkiksi peruskoulun jälkeen päässeet jatkokoulutukseen ja ovat sen takia vaarassa syrjäytyä yhteiskunnasta. Jo mahdollisesti syrjäytynyttä nuorta tulisi auttaa löytämään hänen omat vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteet, jotta hänen tulevaisuuden suunnitelmat voisivat toteutua. On tärkeää olla tukena nuorille heidän suunnitellessaan tulevaisuutta, koska nuoret voivat syrjäytyä helposti. Mahdollisesti kaikki nuoret eivät saa tukea kotoaan tai he eivät tiedä mistä apua voisi pyytää ja saada, joten etsivä nuorisotyöntekijä voisi olla heille avuksi.

Etsivän työntekijän on herätettävä nuorissa myönteistä uteliaisuutta ja halua tutustua työntekijöihin, jotta kontakti saataisiin luotua työntekijän ja nuoren välille. Tilanteista riippuen kontaktin saamiseen on suoria ja epäsuoria keinoja. Kontakti on vuorovaikutuksellinen suhde etsivän työn tekijän ja nuoren välillä. Monesti kontakti nuoreen voi syntyä ryhmän kautta tai ryhmätilanteissa, koska ryhmässä oleminen ja siihen samaistuminen on nuorilla voimakasta. Luottamuksen rakentaminen ja syventäminen alkaa, kun kontakti etenee. Luottamus-

suhteen syntyminen vie paljon aikaa ja se on vastavuoroinen prosessi. Prosesissa liikutaan hienovireisillä ja herkillä alueilla. Esimerkiksi pettymysten takia nuorella voi olla vaikeuksia luottaa kehenkään, eikä hän helposti ala puhumaan omista asioistaan. Nuori kokeilee, voiko hän luottaa etsivään työn tekijään ennen kuin hän kertoo luottamuksellisia asioita itsestään. Kun nuori kertoo jotain tärkeää itsestään, on luottamus syntynyt. Tunteita ilmaistaan niin sanallisesti kuin sanattomastikin. Etsivä työn tekijä kiinnittää huomiota muihinkin asioihin kuin vain nuoren ongelmiin ja tällöin nuori tietää, että työntekijä välittää oikeasti. Luottamussuhteen esteinä voivat olla moralisointi, mitätöiminen, kuulustelu ja pakottaminen sekä etsivän työn tekijän valmiita asenteet ja ennakkoluulot. Täytyy myös välttää liiallista asiantuntijuutta nuoren elämän ja valintojen suhteen. (Huhtajärvi 2007, 448.)

Keminmaassa etsivä nuorisotyöntekijä voisi aloittaa nuoriin tutustumisen nuorisotiloilla ja keskuskoululla. Hänen olisi hyvä tutustua nuoriin ja heidän taustoihinsa ennen varsinaisen työn aloittamista. Nuorisotiloilla etsivä nuorisotyöntekijä pystyisi solmimaan kontakteja nuoriin ja saamaan heidän luottamustaan. Hän pystyisi kertomaan nuorisotiloilla ja koululla omasta työnkuvastaan ja silloin nuoret saisivat tietää kuka hän on, ettei työkentällä se tulisi nuorille yllätyksenä. Nuoret saisivat myös tietää, että hän voi auttaa nuoria heidän mahdollisissa ongelmissa.

Motivoinnilla pyritään herättämään nuoren muutoshalua ja sillä autetaan nuorta hahmottamaan oman elämän kokonaistilannetta, valinnan mahdollisuuksia ja tulemaan tietoiseksi omista valinnoistaan ja vastuustaan. Motivointityö vaatii eniten ammattitaitoisia työmenetelmiä. Ennen kaikkea etsivän työntekijän on uskottava muutoksen mahdollisuuteen, ennen kuin hän voi alkaa motivoimaan nuorta. Täytyy osata löytää toisesta ihmisestä hänen vahvuutensa, joiden varaan muutosta voidaan lähteä rakentamaan. Motivointiprosessin keskeisiä kulmakiviä on nuoren muutoshalun herättäminen, itsetunnon tukeminen ja rohkaiseminen toimintaa. Motivoinnin esteiden poistaminen yhdessä nuoren kanssa saa usein aikaan nuoren omien voimavarojen löytymisen ja niiden käyttöönoton. (Huhtajärvi 2007, 448 – 449.)

Nuorella ei ole minkäänlaista velvoitetta ottaa etsivän työntekijän apua vastaan. Nuoret saattavat lähteä pois tai pyytää työntekijöitä lähtemään. Etsivällä työntekijällä on paljon vähemmän valtaa, kuin esimerkiksi poliisilla. Esimerkiksi keskustelussa nuoren kanssa, nuorella ei ole velvoitetta kertoa ikää tai nimeä. Etsivä työntekijä voi toimia vain omilla edellytyksillä – esimerkiksi sillä miltä hän näyttää, mitä hän sanoo ja eläytymiskyvyllään, jotta hän saisi kontaktin tuntuun mielenkiintoiselta nuoren silmissä. Jos toimitaan nuorten alueilla, täytyy esiintyä varovasti ja tahdikkaasti kohderyhmän ehdoilla. Etsivät nuorisotyöntekijät ovat aikuisia, joilla ei ole ulkoisia ammatin tunnusmerkkejä. Heidät huomataan luultavasti ainoastaan siksi, että he erottuvat ympäristön muista täysikasvuista, koska yleensä monetkaan aikuiset eivät oleile usein nuorten suosimilla alueilla. (Hjort 1995, 26.) Etsivä työntekijän kannattaa varautua työskentelemään sen seikan kanssa, että aluksi tuntee itsensä tunkeilijaksi ja hänet ehkä käsketään lähtemään. Mutta täytyy huomioida ja hyödyntää etsivässä työssä se asia, että monesti nuoretkin voivat tuntea itsensä tunkeilijoiksi aikuisten maailmassa. (Huhtajärvi 2007, 448.)

Etsivän työssä tärkeä näkökulma on se, että nuoren motivaatiota ei tarkastella yksilöllisenä ominaisuutena, vaan nuoren motivaatiota tulisi tarkastella tilanteisiin ja suhteisiin sidonnaisena asiana. Etsivän työn työntekijän tulisi olla tahdikas ottamaan esille vaikeitakin asioita, jolloin työntekijän täytyy myös oppia tuntemaan nuoren yritykset ja tappiot palvelujärjestelmässä. Kun nuoreen on saatu luotua luottamuksellinen suhde, pyritään saamaan nuori sitoutumaan johonkin toimintaan. Tärkeää on se, että nuorta ei jätetä missään vaiheessa yksin, vaikka edistystä tapahtuisikin, vaan nuoren tilannetta seurataan ja tuki on jatkuvaa. Mahdolliset taantumukset täytyy ennakoida ja niitä on hyvä käydä nuoren kanssa läpi. (Mönkkänen 1999, 46.)

Etsivässä työssä on tehtävä koko ajan seuranta ja raportointia. Monien tahojen kanssa ollaan tekemisissä, kun ajetaan nuorten asioita. Tehokkaaseen ja tuloksia tuottavaan yhteistyöhön on kyettävä muiden toimijoiden kanssa. Päättäjien sekä virkamiesten asenteisiin ja päätöksiin täytyy pyrkiä vaikuttamaan. Nuorten elinoloja koskevan tiedon kerääminen, oman työn dokumentointi ja tiedon toimittaminen eteenpäin on tärkeää. Etsivässä työssä näkymätön tulee tehdä näkyväksi. (Huhtajärvi 2007, 449.) Keminmaassa etsivä nuorisotyöntekijä voisi

tehdä yhteistyötä Keminmaan nuorisotoimen ja Inforyhmän kanssa. Myös sosiaalityöntekijöiden kanssa tulee olla yhteyksissä.

6.2 Päihdevalistus

Suurin osa nuorista toivoo, että päihteistä ja niihin liittyvistä asioista voitaisiin keskustella avoimesti. Työskentelyä voi helpottaa se, että nuoret pääsisivät laatimaan etukäteen kysymyksiä, joita käsitellään yhdessä. Myös ryhmätöinä työstetyt kysymykset voivat helpottaa päihdeasioiden käsittelyä, jolloin nuoret saavat ensiksi itse hakea vastauksia ja ratkaisuja kysymyksiin. Tieto päihteiden terveyshaitoista edesauttaa kielteistä asennetta päihteitä kohtaan, koska nuoret ovat kiinnostuneita omaan terveyteensä vaikuttavista asioista. (Kylmänen 2005, 26.) Päihteiden terveydellisiä haittoja tulisi korostaa, koska osa nuorista voi olla tietoisia niistä, mutta he saattavat ajatella, että heille itselleen ei voisi koskaan tapahtua mitään.

Koulu on luonteva paikka päihdekeskusteluille ja koti on tärkeä asenteiden muokkaaja. Nuorten asenteisiin vaikuttaa myös vapaa-aikaan liittyvät ihmissuhteet. Olennaista onkin huomioida kaveripiirin vaikutus nuoren omiin asenteisiin. Moni nuori on erittäin huumekielteinen, mutta tupakan polttoon ja alkoholin käyttöön suhtaudutaan lievemmin. (Kylmänen 2005, 27.) Osa nuorista ei ehkä koskaan edes kokeilisi tupakanpoltoa, jos kukaan muukaan kaveripiirissä ei kokeilisi. Nuorena sosiaalinen paine on kumminkin kova ja moni nuori aloittaa päihteiden käytön vain siksi, että häntä ei suljettaisi kaveripiirinsä ulkopuolella päiheteettömyyden takia.

Nuoret haluavat tulla kuulluksi, kun keskustellaan päihteistä ja he haluavat, että heitä pidetään tasavertaisina keskustelijoina. On hyvä, jos päihdekasvatusta toteuttava selvittää etukäteen, mitä tietoa nuorilla on päihteistä ja mitä tietolähteitä he ovat käyttäneet. (Kylmänen 2005, 27.) Nuoria ei saa liiaksi pitää alemmalla tasolla keskustelussa. Heidän mielipiteensä tulee ottaa huomioon, eikä voida aina olettaa, että aikuisella olisi ainoat oikeat vastaukset.

Monesti luullaan, että päihteidenkäyttöä on enemmän kuin mitä sitä todellisuudessa on. Nuoret kertovat päihteistä kieltäytymisen olevan helppoa, joten voi olla haastavaa opettaa nuoret sanomaan ei päihteille. Sosiaalisella paineella on oma osansa nuorten päihdekokeiluissa. Nuoret myös kyseenalaistavat sen, että aikuiset eivät itse muuta omaa alkoholin käyttökulttuuria positiivisempaan suuntaan, mutta syylistävät nuoria päihteiden ongelmakäytöstä. (Kylmänen 2005, 27.)

Ongelmaksi voivat kasvaa, miten nuorten kokemukset, asenteet, arvot ja käyttäytyminen saadaan selvitettyä. Nuoret toivovat kattavaa tietoa päihteistä, ei koskien pelkästään huumausaineita. Ihmissuhteista, seksistä, perheestä ja harrastusmahdollisuuksista puhuminen on tärkeä osa päihdetyön kokonaisuutta. (Kylmänen 2005, 28.)

Nuori toivoo ymmärrystä elämäntilanteisiinsa ja asenteisiinsa samalla lailla kuten aikuinen. Sellaiseen tilanteeseen tarvitaan aikuiselta kykyä ymmärtää ja kuunnella sekä oma näkemys asiasta. Omaa näkemystä ei kuitenkaan tulisi tarjota ainoana oikeana vaihtoehtona. (Kylmänen 2005, 28.) Vaihtoehtoja on monia, eikä oikeaa vaihtoehtoa välttämättä ole aina pelkästään yksi kappale.

Nuoret ovat kiinnostuneita kuulemaan, miksi toiset tekevät erilaisia ratkaisuja kuin he itse, eivät niinkään sitä, mikä on oikea vastaus kysymykseen. Päihteistä keskustelemalla ei siis välttämättä päädytä tiettyyn ratkaisuun, vaan valinnanvapaus säilyy nuorella ja valintoihin liittyvää vastuuta korostetaan. (Kylmänen 2005, 28.) Nuorille täytyy tehdä selväksi, että he itse ovat vastuussa valinnoistaan eikä kukaan muu tee valintoja heidän puolesta. Kukaan ei voi pakottaa heitä käyttämään päihteitä, eivätkä he ole muita huonompia, vaikka olisivatkin päihteettömiä.

Nuoria voidaan ohjata käyttämään paikallista yhteistyöverkostoa ja kouluterveydenhuollon sekä kuraattorin palveluja. Nuorella voi olla myös huoli kaveristaan tai perheenjäsenestään, mikä on otettava huomioon. (Kylmänen 2005, 28.) Esimerkiksi joidenkin nuorten vanhemmat voivat käyttää runsaasti alkoholia, joten olisi hyvä, että päihdevalistuksessa käytäisiin läpi kuinka toimia, jos on huoli vanhemmistaan tai muista läheisistä, ettei nuorelle synny pelkotiloja.

Nuoret tulisi huomioida yksilöinä ja ottaa huomioon nuoren sukupuoli. Keskeinen haaste päihdekasvatuksessa onkin sukupuolten väliset käyttäytymiserot. (Kylmänen 2005, 29.)

6.3 Päihdevalistuksen sokeat pisteet

Nuorten päihteidenkäyttöön tai käyttämättömyyteen liittyvistä asioista ollaan melko huonosti nykypäivänä selvillä. Yksi sokeapiste on nuorten raitistuminen ja sen yleistyminen 2000-luvulla. Kyseinen kehitystrendi kyllä tunnetaan esimerkiksi kouluterveyskyselyjen perusteella, mutta nuorten päihdevalistuksessa ei siihen kuitenkaan ole osattu tarttua, vaan päihdetyötä tehdään ongelmaperusteisesta näkökulmasta. Jatkuvasti ylläpidetään kasvavaa huolta nuorten päihdekäyttäytymisestä. (Viitanen 2010, 48.) Päihdevalistuksissa tulisi ottaa huomioon se, että täysraittiiden nuorten määrä on kasvanut.

Nuorten päihteidenkäytön trendien ja yleisten trendien vastakkaisuus on toinen sokea piste. Sitä koskevia tutkimuksia ei ole tehty, eikä sitä ole huomioitu päihdevalistuksessa. Viimeisen 20 vuoden aikana nuorten päihteidenkäytön trendit eivät ole seuranneet muita kehitystrendejä eivätkä varsinkaan päihdepoliittisia linjauksia. Nuorten päihteidenkäytön trendit saattavat kulkea omia teitänsä ja täysin eri suuntaan päihdepoliittisten pyrkimysten kanssa. (Viitanen 2010, 48 – 49.)

Kolmas sokea piste päihdevalistuksessa on ainekeskeisyys. Liian paljon luetaan ja käsitellään erilaisia päihdeaineita ja niiden vaikutuksia, mutta ei oteta huomioon sitä, miksi nuori käyttää päihteitä tai on käyttämättä. Nuorten päihteidenkäytössä ei ole aina olennaista käytettävä aine, vaan sillä voidaan hakea esimerkiksi sosiaalista kanssakäymistä tai tiettyä olotilaa. Tällöin käytettävä aine onkin sivuasiasia eikä itseisarvo. Päihdetyössä käytettyä ainetta pidetään lähtökohtana ja sen käytöstä seuraavia asioita negatiivissävytteisinä tai kokonaan kielteisinä. Tällöin nuoren kokemusmaailma ja päihteistä koetut elämykset voivat olla ristiriidassa päihdevalistuksesta saaman informaation kanssa. Päihdevalistus voi tuntua mielenkiinnottomalta ja turhautavalta, koska päihteidenkäy-

tön terveysvaikutuksista puhuminen kulkee sivuraiteella eikä kohtaa nuorten omaa kokemusmaailmaa. Ainekeskeisyys voi johtaa siihen, että nuoret alkavat etsiä ja käyttää sellaisia aineita, jotka on todettu vähemmän haitallisiksi kuin jotkut toiset aineet. (Viitanen 2010, 49.)

Neljäs sokea piste on terveyskeskeisyys. Lääketieteeseen perustuvaa tietoa pidetään objektiivisena ja oikeana lähtökohtana päihdevalistukselle. Ei kumminkaan oteta huomioon sitä, miten objektiivisena pidetty tieto kohtaa nuorten oman kokemusmaailman. Tosiasia on se, että päihteenkäytöllä on enemmän terveydellisiä haittavaikutuksia nuorille kuin aikuisille. Se ei kumminkaan välttämättä ole merkittävin riskitekijä nuoren elämässä ja siihen liittyvässä päihteenkäytössä. Esimerkiksi tapaturmien ja väkivallan käyttö kasvaa nuorten keskuudessa päihteenkäytön seurauksena. Päihdevalistuksessa ei ole osattu ottaa esille riskikäyttäytymistä ja sen suhdetta päihteenkäyttöön, vaan siinä painotetaan päihteen haittavaikutuksia nuoren elimistölle ja kehitykselle. (Viitanen 2010, 50.) Nuorille tulisi kertoa konkreettisia esimerkkejä tapaturmista, jotka ovat sattuneet päihteen käytön yhteydessä. Päihteen käytön vaikutuksen alaisena tapahtunut tapaturma voi pahimmassa tapauksessa vaikuttaa nuoreen loppuelämän tai jonkun toisen loppuelämään. Olisi tärkeää saada nuoret ymmärtämään mahdollisia seurauksia päihteen käytöstä ja kasvattaa heitä vastuuntuntoisiksi kansalaisiksi.

Viides sokea piste on usko pelottelun voimaan. Esimerkiksi terveydellisten riskien ylikorostamisella uskotaan, että nuoret heräävät ajattelemaan tekojensa seurauksia ja vaikutuksia. Pelkän asiantiedon jakamisen ei uskota muuttavan asenteita ja käyttäytymistä, vaan siihen pyritään voimakkaiden tuntemusten ja elämysten kautta. Kyseessä on kuitenkin erittäin arveluttava ja ongelmallinen lähestymistapa. Pelotteluvallistuksen jälkeen nuoret eivät pääse purkamaan tunnetilojaan ja jokainen nuori saa muodostaa elämyksistä sellaisia näkemyksiä kuin kykenee. Pelottelun käyttö voi lisätä nuorten ahdistuneisuutta ja heille voi tulla pelko myös läheisten päihteenkäytöstä, ei pelkästään omasta. Huoli esimerkiksi läheisten päihteenkäytöstä voi korostua ja nuori ei välttämättä osaa itse purkaa tunnetilojaan. Pahimmassa tapauksessa pelotteluvallistus voi johtaa päihteen käytön aloittamiseen tai lisääntymiseen. (Viitanen 2010, 51.) Päihde-

valistuksissa tulee aina kertoa se, mistä nuori voi tarvittaessa hakea apua, mikäli on huolissaan omasta tai läheisensä päihteiden käytöstä.

Kuudes sokea piste on valistajien omakohtaisten päihdekokemusten korostaminen nuorten parissa tehtävässä työssä. Aikuisiin suunnatussa päihdetyössä on saatu hyviä kokemuksia niin sanottujen kokemuskouluttajien mukanaolosta. Kokemuskouluttajien käyttö nuorten parissa tehtävässä työssä voi aiheuttaa ongelmia. Entisten käyttäjien kertomukset voivat houkutella nuoria kokeilemaan ja kokemaan jotakin samaa. Usein unohdetaan, että kokemuskouluttaja ei ole suhteessa nuoriin samanlaisessa vertaistuellisessa asemassa kuin mitä hän on esimerkiksi päihdekuntoutujien kanssa. Kokemuskouluttaja on nuorille aina vanhempi auktoriteetti, esimerkki ja kasvattaja. Kokemuskouluttajan ehkäisyyn tähtäävän puheen seuraukset voivat kääntyä vastakkaisiksi. (Viitanen 2010, 51.) Keminmaassa voitaisiin myös kokeilla kokemuskouluttajia, jotka kertoisivat nuorille omia kokemuksiaan ja saada nuoria ymmärtämään, että usein teoilla on seurauksensa. Keminmaalaiset nuoret voisivat hyvinkin olla kiinnostuneita kuulemaan mitä päihteiden käyttö voi aiheuttaa.

Sokeita pisteitä saattaa synnyttää määrällisten tutkimusten ylivalta. Määrällisissä tutkimuksissa nuoria tutkitaan objekteina ja tällöin nuorten omat käsitykset ja mielipiteet välittyvät tutkijalle vain tilastoluokitusten kautta. Tällaisessa tutkimusotteessa nuorten oma ääni ja päihteiden käytön erilaiset merkitykset eivät nouse esille. Liian usein nuoria tutkitaan työn kohteina ja unohdetaan kokonaan nuorten omien kokemusten ja näkemysten merkitys. (Viitanen 2010, 52.)

6.4 Päihdevalistuksesta päihdekasvatukseen

Päihdevalistus on ehkäisevän päihdetyön muoto. Siinä jaetaan ajantasaista tietoa päihteistä viestinnän keinoin joko yleisesti tai tietyille kohderyhmälle. Sitä käytetään sekä yleisessä ehkäisyssä että riskiehkäisyssä. Päihdevalistuksen perusta on suomalaisessa raittiustyössä ja se on historiallisesti käytetyin lähestymistapa. Haasteellista päihdevalistuksessa on työn kohdentamisen vaikeus. Päihdevalistuksessa aina pelkkä tiedon jakaminen ei riitä, vaan on pyrittävä sii-

hen, että nuoret osaavat tulkita heille jaettua tietoa. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 19.)

Täytyy huomioida myös se, että hyvinkin nuorilla lapsilla on kokemuksia päih-teistä. Omakohtaiset kokemukset eivät välttämättä tarkoita vaan omia kokeiluja, vaan nuoren päihdekokemukset voivat muodostua esimerkiksi jonkun läheisen ihmisen, esimerkiksi äidin tai sisaruksen, päihneiden käytön perusteella. Päihdevalistuksessa tulisikin välttää liian pitkälle meneviä yleistyksiä, ylikorostamista ja päihneiden käytön riskien suurentelemista, koska silloin nuoret voivat heijastaa uhkakuvat heille läheisiin ihmisiin. Nuoren mielessä esimerkiksi vanhempien alkoholinkäyttö voi aiheuttaa ahdistusta, vaikka kyseessä olisikin kohtuukäyttö eikä ongelmakäyttö. Tällaisessa tilanteessa päihdevalistus ei ole lähestynyt oikein nuoren elämäntilannetta ja nuori on tulkinut saamansa tiedon väärin. Tällaisen tilanteen voi pyrkiä välttämään vuorovaikutuksella ja kohdentamalla riittävästi aikaa päihdekasvatukseen. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 19.)

Päihdekasvattajan on hyväksyttävä se tosiasia, että nuori on tiedon aktiivinen tuottaja. Usein ei oteta huomioon tiettyjä teoreettisia lähtökohtia, kuten viestinnän vuorovaikutteista luonnetta ja kohderyhmän osallisuutta. Liian usein nuori nähdään päihdevalistuksen kohteena kuin aktiivisena toimijana ja nuoren oletetaan ottavan tieto vastaan sellaisenaan kuin se annetaan. Päihdevalistuksessa ei tulisi unohtaa viestinnän vuorovaikutuksellista perusluonnetta, nuoren osallisuutta ja yhteisön vaikutusta, koska ne ovat päihdevalistuksen keskeisiä asioita. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 20.)

Päihdevalistuksen lisäksi tarvitaan nyky-yhteiskunnassa päihdekasvatusta. Päihdekasvatuksessa on sama päihdetietoon perustuva ydin kuin päihdevalistuksessa, mutta päihdekasvatuksella tulisi olla laajempi tavoite kuin pelkkä tiedon jakaminen. Päihdekasvatuksen tulisi olla elämäntaitoja ja arvoja käsittelevää ohjausta sekä tarjota päihteettömien toiminta- ja vapaa-ajanviettopojoja nuorille. Tavoitteena on opettaa vastuullista suhtautumista päihteisiin, jotta nuoret itse oppivat tietoisesti kontrolloimaan päihneiden käyttöä ja ymmärtämään riittävän monipuolisesti päihneiden käytön seurauksena tulevia riskejä. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 20.) Pitäisi saada nuoret ymmärtämään, että ilman päihteitä voi olla hauskaa. Hetki ystävien kanssa ilman päihteitä jää use-

asti paremmin nuorten mieliin, kuin se ilta jolloin kaikki ovat olleet päihteiden vaikutuksen alaisina.

6.4.1 Ryhmän kohtaaminen

Koko ryhmän kohtaamisen vahvuutena on suuren joukon tavoittaminen kerralla. Se mahdollistaa monien menetelmien rinnakkaisen käytön. Ongelmaksi voi muodostua se, että ryhmälle tapahtuva päihdekasvatus jää yleisen ehkäisyn tasolle. Tässä tapauksessa riskiryhmien tavoittaminen voi jäädä heikoksi. Vuorovaikutus täytyy muistaa myös suuressa ryhmässä, vaikka henkilökohtainen keskustelu ei ole mahdollista jokaisen kanssa. Vuorovaikutusta voi virittää esimerkiksi ryhmätöillä tai kirjoituksissa. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 20.)

”Ryhmäperusteiseen päihdekasvatukseen kuuluu seuraavia tavoitteita ja piirteitä:

1. Tiedon tarjoaminen päihteistä ja niiden vaikutuksista
2. Elämäntaitoja ja arvoja käsittelevä keskustelu
3. Kieltäytymisen ja sosiaalisen paineensietokyvyn opetteleminen
4. Päihteettömien toimintatapojen esille nostaminen
5. Vertaiskasvatuksen ja vertaistuen hyväksikäyttö”

(Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 21.)

Tyypillisesti ryhmäperusteisia lähestymistapoja käytetään kouluissa, järjestöissä, nuorisotaloissa tai muissa vastaavissa toimintaympäristöissä. Vastuu päihdekasvatuksen toteutuksesta annetaan usein ulkopuoliselle taholle. Esimerkiksi peruskouluissa henkilökunta ei katso päihdevalistuksen kuuluvan heidän tehtäviinsä, päihdevalistukseen ei löydy aikaa opetuksen lomassa tai he eivät tunne osaamisensa riittävän päihdevalistuksen toteuttamiseen. Tällaisissa tilanteissa voi käydä niin, että työ muodostuu kertaluonteiseksi tai todella harvoin ja erityisissä tilanteissa toteutetuiksi toiminnoiksi. Tällöin kasvatusprosessi ei rakennu pitkäjänteiseksi ja kokonaisvaltaiseksi. Ongelmana voi olla myös se, että ulkopuoliset tahot eivät ehdi tutustua riittävästi kohderyhmän nuoriin eikä luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta tällöin synny. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelai-

nen 2009, 21.) Mielestämme olisi tärkeää, että peruskoulujen henkilökunta kävisi tarvittavia koulutuksia, jotta he olisivat kykeneviä pitämään tarvittavaa päihdekasvatusta oppitunneilla.

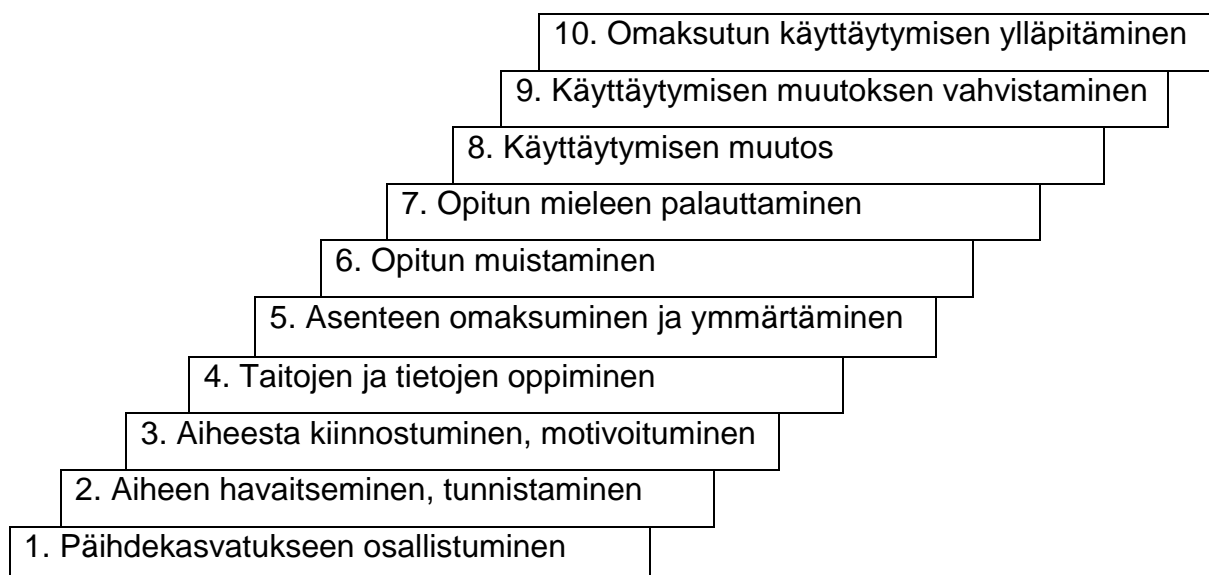
Päihdekasvatuksen tulisi olla osa kuntien, seurakuntien ja nuorisojärjestöjen perustoimintaa, johon kuuluisi tavoitteellinen yhteistyö ehkäisevän päihdetyön ammattilaisten kanssa. Päihdekasvatuksen suunnittelussa tulisi huomioida sen pitkäkestoisuus ja sitä tulisi toteuttaa usealla eri tasolla. Lyhytkestoiset ja sattumanvaraiset päihdevalistustuokiot voidaan välttää kirjaamalla nuorten ehkäisevä päihdetyö ja sen pitkäaikaissuunnitelmat organisaation päihdestrategiaan. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 21.)

6.4.2 Yksilön kohtaaminen

Aikuisille ja nuorille asennemaailman muutokset ovat haastavia. Nuorella päihdeasenteiden muutoksen ongelmina voivat olla omien arvojen ja tavoitteiden epäselvyys. Joskus nuori kokee helpommaksi käyttää samoja ratkaisuja kuin aikaisemminkin, koska uudet vaihtoehdot voivat tuntua vaivalloisilta tai epämiellyttäviltä. Syynä vastarintaan voi olla myös psykososiaaliset ongelmat ja käyttäytymisen häiriöt, jotka sitten ilmenevät vastarintana tai torjuntana. Myös päihdekasvattajan toiminta voi synnyttää vastarintaa nuorella, jos kasvattaja käyttää epätarkoituksenmukaisia lähestymistapoja. Vastarintaa voi kasvattaa vääränlainen puhe- tai toimintatapa. Vastarintaa synnyttäviä puhetapoja on monenlaisia. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 22.)

Nuoren kohtaaminen edellyttää kuuntelemisen taitoa, jotta ymmärtää, mitä nuori haluaa tai mihin hän on valmis. Joskus tahti on liian nopea, päihdekasvattaja haluaa liikaa tai tavoitteet on asetettu liian korkealle. Tavoiteltua muutosta voi haitata toiminnasta puuttuva rakenne tai sen liiallinen jäykkyys. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 23.)

Päihdekasvatuksen muuttuminen uudenlaiseksi käyttäytymismalliksi McGuiren mallia mukaillen:

Kuvio 10. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 22.)

Yllä olevassa kuviossa on kuvattu miten nuoriin kohdistettu päihdekasvatus muuttuu ensin päihdeasenteiksi ja lopulta pysyväksi käyttäytymismalliksi. Asenteisiin ja käyttäytymiseen vaikuttaminen ei tapahdu lyhyessä ajassa eikä kertaluontoinen päihdekasvatus ole tarpeeksi. Kuvion kymmenen vaiheen aikana nuori prosessoi asiaa vähitellen. Useampaan kertaan puhuttaessa aiheesta, nuori alkaa tunnistaa aiheen, kiinnostuu siitä ja alkaa pikku hiljaa muokata omaa asennettaan oikeaan suuntaan tietojen myötä. Nuoren tietoisuus ja ymmärrys päihteisiin kasvaa ja hän voi alkaa käyttämään niitä tehdessään valintoja päihteiden suhteen. Tällä tavalla nuoren varmuus omia valintoja kohtaan kasvaa ja asenteet siirtyvät jokapäiväiseen käyttäytymiseen. Nuoren ympärillä olevat aikuiset ja lähipiiri voivat tukea ja vahvistaa tätä prosessia suhtautumalla negatiivisesti päihteisiin. Kuvion näyttää sen, että muutosta ei voi odottaa tapahtuvan hetkessä, vaan muutoksen aikaansaaminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja aikaa. Kuvio muistuttaa myös siitä, että muutoksen ei tarvitsekaan tapahtua saman tien, vaan tärkeintä on saada oikeanlainen ajatus kypsyään, josta se

ajan kanssa pystyy kehittymään toivotuiksi toimintamalleiksi. (Pylkkänen, Viitanen & Vuohelainen 2009, 23.)

6.5 Ehkäisevä päihdetyö Internetissä

Internetin käyttö ja kaikki siellä tapahtuva toiminta voidaan nykypäivänä rinnastaa harrastuksiin muiden harrastusten joukossa. Sitä harrastaa hyvin moninainen joukko ihmisiä ja ajan saatossa siitä on kasvanut vakavasti otettava ajanviettotapa nuorten keskuudessa. Tämän muutoksen myötä sitä ei voi enää luokitella mihinkään karsinaan harrastuksien tai harrastajien kentällä. (Pasanen 2010, 183.) Internet on nykyään nuorten keskuudessa itsestään selvä asia, että sitä pidetään osana elämää, eikä vain viestintävälineenä. Internetiä verrattaessa perinteisiin viestintävälineisiin, on se paljon muutakin kuin vain yksi keino kommunikoida, koska Internetissä on esimerkiksi paljon pelejä ja muita lisäominaisuuksia joiden vuoksi se on eräänlainen elämän keskiössä oleva monitoimilaitte. (Joensuu 2007, 23.) Käsi kädessä kulkee tämän muutoksen kanssa päihdeiden käyttö. Näistä syistä ehkäisevässä päihdetyössä tulisi käyttää mahdollisuuksia, joita Internet välineenä mahdollistaa. (Pasanen 2010, 183.)

Jos tarkoituksena on panostaa ehkäisevään työhön, paras vaihtoehto toteuttaa työtä on Internetin jo olemassa olevat nuorten parissa suositut palvelut. Kyseisissä yhteisöpalveluissa asiakaskunta on jo valmiina, eikä asiakkaita tarvitse houkutella sinne ja he ovat kiinnostuneita käyttämään juuri kyseistä palvelua. Valmiissa yhteisössä on huomattavasti helpompi saada nuori innostumaan palveluun tuotavasta sisällöstä ja toiminnasta, kuin itse tehdyssä palvelussa. Kaikenlaisia nuoria lähtökohtiin katsomatta on valmiissa palveluissa. Valmiissa palveluissa olevilla nuorilla ei välttämättä ole tarvetta hakeutua päihdepalvelujen piiriin ja tällöin nuoreen luotu kontakti täyttää ehdottomasti ehkäisevän työn kriteerit. Nuorten kanssa voidaan keskustella ja toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä ilman, että nuorella olisi jo olemassa oleva päihdeongelma. (Pasanen 2010, 183.)

Internetissä käytävään keskusteluun ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyy matala kynnys. Internetissä voi olla helpompi osallistua keskusteluun, kertoa

tunteista ja itseensä liittyvistä asioista, esittää mielipiteitä ja osallistua erilaisten yhteisöjen toimintaan. (Pasanen 2010, 184.) Internet tarjoaa käyttäjälleen täyden anonymiteetin, joka voi toimia rohkaisevana ja jonka avulla voidaan päästä henkilökohtaisempien asioiden äärelle helpommin ja rohkeammin kuin reaali maailman kanssakäymisissä. Tämänkaltaista vuorovaikutussuhdetta nimitetään hyperhenkilökohtaiseksi. (Joensuu 2007, 26.) Internetissä käydyssä keskustelussa nuoren ei tarvitse näyttää koko persoonaansa. Hän voi kertoa itsestään ja jättää kertomatta niitä asioita mitä haluaa ja tällöin pelko itsensä nolaamisesta on pieni. Nuorelle vaikeista asioista puhuminen ja mielipiteiden esittäminen voi tuntua turvallisemmalta ja helpommalta Internetissä kuin kasvokkain. Sosiaaliset rajoitteet saattavat estää nuorta osallistumaan reaali maailmassa, mutta verkkoympäristössä se on mahdollista. (Pasanen 2010, 184.) Olipa kyseessä mikä tahansa rajoite, Internet poistaa näistä rajoitteista johtuvat muiden ihmisten ennakkoluulot, koska Internetissä käytävät keskustelut ovat mahdollisia käydä anonyymisti.

Reaali maailmaa vastaavat keskustelut saavat Internetissä aivan eri luonteen, koska kotona nuoret ovat turvallisessa ympäristössä ja pystyvät keskustelemaan esimerkiksi nimimerkin takaa. Tällöin nuoret uskaltavat paremmin esittää eriäviä ja joissain tapauksissa nolojakin mielipiteitä, esimerkiksi alkoholin käytöstä. Reaali maailmassa alkoholia käyttämätön nuori ei ehkä uskalla tuoda ääntänsä kuuluviin, mutta saattaa seistä vahvasti sanojensa takana Internetissä käydyssä keskustelussa. Ujoille nuorille keskusteleminen Internetissä voi olla huomattavasti helpompaa kuin kasvokkain, koska silloin hänen ei tarvitse olla huomion keskipisteenä. (Pasanen 2010, 184.) Vaarana Internetissä käytävissä keskusteluissa voi olla se, että ne eivät ole yhtä inhimillisiä kuin kasvokkain käydyt. Kirjoittamalla ilmaistut tunteet ja ajatukset voivat jäädä sisällöttömiksi ja köyhiksi, eivätkä niiden oikea sisältö tule esiin. Viestin vastaanottaja voi myös ymmärtää viestin sisällön täysin väärin.

Muiden toimijoiden tapaan ehkäisevällä päihdetyöllä on verkossa laajat mahdollisuudet. Verkossa on tarjolla monia erilaisia yhteisöjä, esimerkiksi Facebook ja Habbo. Näissä ympäristöissä tapahtuva keskustelu on hyvä paikka myös ehkäisevän päihdetyön teemoille. Kohderyhmää on riittävästi, koska suurin osa näiden palvelujen käyttäjistä on ala-ikäisiä. On mahdollista myös toteuttaa toimin-

taa esimerkiksi foorumeilla ja blogeilla. (Pasanen 2010, 185.) Keminmaan nuorisotoimi on vasta luonut itselleen profiilin Facebookiin. Sen toimintaa tulisi kehittää etsimällä enemmän keminmaalaisia nuoria kavereiksi ja siellä tulisi useammin ilmoittaa mahdollisista tapahtumista. Facebook mahdollistaa tiedottamisen mahdollisimman monelle nuorelle yhtä aikaa. Nuorisotiloilla voisi mainostaa nuorisotoimen Facebook- profiilia, jotta he liittyisivät kavereiksi ja saisivat sen kautta tietoon mahdolliset tapahtumat ja aikataulut sekä pystyisivät ottamaan yhteyttä nuorisotyöntekijöihin.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen oli osaltaan hyvin haasteellinen tehtävä ja sen aloittaminen oli kaikista ongelmallisinta, sillä opinnäytetyön aiheen löytyminen ja sen rajaaminen oli etsinnän takana. Halusimme tehdä opinnäytetyön Keminmaan kunnan nuorisotoimelle, koska olemme molemmat töissä Keminmaan kunnan nuorisotilojen iltaohjaajina. Aikaisemmin olemme tehneet sosiaalisen vahvistamisen projektin Keminmaan kunnan nuorisotoimelle. Projektimme tarkoituksena oli saada lisää kävijöitä Keminmaan nuorisotiloille ja saada selville mitä nuoret haluaisivat tehdä nuorisotiloilla. Arvelimme, että kävijämäärät Keminmaan nuorisotiloilla laskivat, koska päihteiden käyttö on saattanut lisääntyä enemmän nuorten keskuudessa. Sen takia lähdimme tekemään tutkimusta päihteiden käytön mahdollisista muutoksista ja miten ehkäisevää päihdetyötä voisi kehittää.

Opinnäytetyötä tehdessä haastavaa oli myös parityöskentely, vaikka olimme tehneet projektinkin yhdessä. Erilaiset mielipiteet ja näkemykset hankaloittivat hieman matkaa. Työn tekeminen kuitenkin onnistui hyvin ja suuremmilta konflikteilta vältyttiin. Aikataulun suunnittelussa ei ollut suuria ongelmia, koska asumme yhdessä, joten pystyimme tekemään opinnäytetyötä aina yhdessä. Teimme opinnäytetyön tiukalla aikataululla, koska tiedämme toimivamme parhaiten pienen paineen ja stressin alla. Liika aika aiheuttaa opinnäytetyön hitaan ja laiskan etenemisen sekä kiinnostuksen lopahtamisen sitä kohtaan. Työ pitää tehdä nopealla aikataululla, jotta sen tekemisen motivaatio pysyy korkealla. Opinnäytetyön tekeminen oli kiinnostavaa, mutta myös hyvin stressaavaa, koska lähteiden

etsiminen tuotti suurta päänvaivaa. Opinnäytetyön tekeminen oli kaikkiaan opettavainen ja antoisa kokemus ja siitä jäi hyvä mieli, koska olemme saaneet olla mukana kehittämässä Keminmaan kunnan nuorisotoimea.

Keminmaassa päihteiden käyttö oli muuttunut sekä hyvään, että huonoon suuntaan. Keminmaan nuorten keskuudessa alkoholin käyttö oli laskenut hieman, mutta tupakan, nuuskan ja huumeiden käyttö oli lisääntynyt. Eniten nousua on tapahtunut nuuskan käytön kohdalla. Muiden kohdalla nousu on lievää. Myös haastateltaviemme näkökulmista nuuskan käyttö oli lisääntynyt huomattavasti ja alkoholin käyttö laskenut. Suurta muutosta on tapahtunut siinä, että nykyään nuoria joutuu viemään jo ensiapupoliklinikalle, koska he ovat käyttäneet alkoholia niin suuria määriä. Kuitenkin koulujen päättäjäispäivien nuoriso- sekä pullojen määrä on laskenut viime vuosien aikana.

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys on kattava ja se antaa hyvän pohjatiedon niille, jotka eivät nuorten parissa työskentele tai muuten tiedä kyseisiä käsitteitä. Opinnäytetyömme hyödynnettävyyttä voidaan tarkastella vasta vuosien kuluttua, koska muutosten toteuttaminen ja tuloksien näkeminen vaatii aikaa. Olemme saaneet jo hyvää palautetta työmme tarpeellisuudesta. Mielestämme saavutimme opinnäytetyömme tavoitteet, jotka olivat selkeä analysointi eri vuosien nuorten päihteiden käytöstä ja kehittämisideat.

Yhteisöpedagogin näkökulmasta työmme on erittäin tarpeellinen. Korjaavan työn määrä on kasvanut vuosien aikana ja sitä voitaisiin vähentää panostamalla ehkäisevään päihdetyöhön. Yhteiskunnalle olisi parempi, jos ehkäisevää päihdetyötä tehtäisiin enemmän ja siihen panostettaisiin kovemmin, koska silloin korjaavan työn määrä ja kulut vähenisivät. Ehkäisevässä päihdetyössä on tavoitteena auttaa yksilöä, ryhmiä ja yhteiskuntaa ja tärkeää on saada nuoret voimaan hyvin.

LÄHTEET

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5.painos. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2.korjattu ja täydennetty painos. PS-kustannus. Juva: WS Bookwell Oy, 25 – 42.

Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Helmiö, Susanna 2010. Nuorten yhteisöllisyyden piirteitä päihdekulttuurissa. Teoksessa Kylmäkoski, Merja & Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.). Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 21,2010. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 106-114.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä. Helsinki: Yliopistopaino

Hjort, Haldis 1995. Etsivän työn psykologia. Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Huhtajärvi, Piia 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Helsinki: Hakapaino Oy, 446–457.

Häregård, Anders & Carin 2005. USKALLA TYÖKIRJA. Ruotsi. Suom. Mai-Britt Vehkaoja. Vaasa: Oy Fram Ab 2005.

Joensuu, Mika 2007. NUORTEN INTERNET-YHTEISÖT JA NIIDEN MERKITYS NUORISOTYÖN KANNALTA. Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja D. Opinnäytetyöt 5. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jussila, Sanna 2011. Keminmaan nuorisoneuvoston suunnitelma.

jenna.tuunanen@humak.edu 25.3.2011.

Keminmaan päihdestrategia, nuorten päihteiden käytön ehkäisyssä 2002.

Kemi-Keminmaan Inforyhmä

www.lanuti.fi/Suomeksi/Valitse_kunta!/Kemi/Meri-Lapin_Info-ryhmat/Kemi-Keminmaa_Info-ryhma.iw3 Viitattu 22.2.2011.

Keminmaan kunta

www.keminmaa.fi/index.php?p=Vierailijoille Viitattu 23.3.2011.

Keminmaan Nuorisotoimi

www.lanuti.fi/Suomeksi/Valitse_kunta!/Keminmaa/Nuorisotoimi.iw3 Viitattu 22.2.2011.

Kylmänen, Petri 2005. KUN kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki Viitattu 24.3.2011.

Mönkkönen, Kaarina 1999. Solmusta kiinni. Nuorten päihdetyön opetusmoniste. (1.painos.) Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun julkaisut D 3/1999. Sosiaali- ja terveysala, Kuopio, Työelämäpalvelut. Helsinki: Hakapaino Oy.

Pasanen, Hannes 2010. ”Mut eihän nörtit dokaa!” Verkko ja pelaaminen nuorten ehkäisevässä päihdetyössä. Teoksessa Kylmäkoski, Merja & Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.). Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 21, 2010. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 176–188.

Perustuslaki 731/1999

www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5D=pika&search%5D=perustuslaki Viitattu 22.2.2011.

Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo & Vuohelainen, Elsi 2009. Mitä on nuorisolan ehkäisevä päihdetyö? Laadukkaan päihdekasvatuksen tukimateriaali. Preventiimi – nuorisolan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus 2009. Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja C. Oppimateriaaleja.

Turisti-info, Keminmaan kunta

www.turisti-info.fi/yritykset/keminmaan%20kunta/51293/ Viitattu 23.3.2011.

Viitanen, Reijo 2010. Nuorten päihdevalistuksen sokeat pisteet ja päihdekasvatuksen mahdollisuudet. Teoksessa Kylmäkoski, Merja & Pylkkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.). Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 21,2010. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 45–66.

Voordewind, Jaap van der Stel Deborahin avustamana Pompidou-ryhmä – Euroopan Neuvosto & Jellinek Consultary 1999.(toim.) Ehkäisevän päihdetyön käsikirja. Alkoholi, huumeet ja tupakka. Suom. Lauri Savisaari. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Wiens, Varpu 2011. "Ei mitään järkevää syytä"- Kysely päihteiden käytöstä ja niiden syistä Kemin, Keminmaan, Tornion, Tervolan ja Simon yläkoululaisille 2011.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Teemahaastattelu

Alkuinformaatio haastateltavalle

- haastattelun tarkoitus, haastattelun eteneminen ja tulosten käyttö
- lupa nimen käyttöön
- lupa nauhoitukseen

Haastateltavan taustatiedot

- sukupuoli, ikä, koulutustausta, työpaikka, kauanko ollut ko. työssä?
- Onko osallisena Inforyhmässä? Jos on, kuinka kauan on ollut osallisena?
- Mikä on toimenkuvasi Inforyhmässä?
- Määrittele ehkäisevä päihdetyö

Nuorten päihteiden käyttö

- Mikä on ammatillinen näkemyksesi asiaan?
- Onko mielestäsi lisääntynyt/vähentynyt?
- Miten se näkyy?

Keminmaan ehkäisevä päihdetyö

- Mitä on päihdetyö Keminmaassa?
- Päihdetyön vaikutukset?
- Päihdetyön tuloksellisuus Keminmaassa?
- Mikä on Inforyhmän osuus/näkyvyys/vaikuttavuus?
- Miten Inforyhmän toimintaa tulisi kehittää?
- Onko päihdetyötä tarpeeksi?
- Sinun osuutesi Keminmaan päihdetyössä?
- Onnistuuko päihdetyö Keminmaassa? jos ei, niin miksi ei?
- Miten tulisi kehittää?

Liite 2. Lapselle Selvä Elämä- päihdekasvatus

Lapselle Selvä Elämä- päihdekasvatus

4. luokkalaisten päihdekasvatus

1. tunti: kieltäytymisharjoituksia liittyen päihteisiin:
kouluterveydenhoitaja
2. tunti: tunnin aihe liittyy tunteisiin:
oma opettaja
3. tunti: kyselytunti: oppilaat miettivät kysymyksiä päihteistä:
nuorisotoimi

5. luokkalaisten päihdekasvatus

1. tunti: tunnin aihe liittyy tunteisiin:
oma opettaja
2. tunti: päihdetunti:
nuorisotoimi

Liite 3. Uskalla Sanoa Ei-ohjelma

USKALLA SANOA EI – OHJELMA 2009

KEVÄT 2009

Ohjelma koululla

*Kaveruus	Nuorisotoimi
*Laki ja oikeus	Poliisi
*Päihteet	Nuorisotoimi

SYKSY 2009

29.-30.2009 Honkamaassa

*Kaveruus	Nuorisotoimi
*Jengipainostus	Kouluterveydenhuolto
*Laki ja oikeus	Poliisi
*Ryhmäyttäminen	Nuorisotoimi

PÄÄTÖSTILAISUUS 18.11.2009

Oppilaat/vanhemmat/opettajat